

Utvärdering av Läslyftet

Delrapport 13: Uppföljning av huvudmännens erfarenheter av effekter i olika skolformer hösten 2018

Eva Andersson, Sara Carlbaum och Anders Hanberger

Umeå Centre for Evaluation Research
Evaluation Report, September 2019

Umeå Centre for Evaluation Research
Umeå University, Sweden

ISSN 1403-8056
ISBN 978-91-7855-133-0

© UCER, Eva Andersson, Sara Carlbaum och Anders Hanberger

Förord

Föreliggande rapport är den trettonde i en serie rapporter som presenterats inom ramen för den nationella utvärderingen av Läslyftet. Utvärderingen, som genomförs på uppdrag av Skolverket, undersöker avtryck och effekter av Läslyftet på bl.a. kollegialt lärande, undervisnings- och fortbildningskulturen. Utvärderingen genomförs av en grupp forskare vid Centrum för utvärderingsforskning (UCER), Umeå universitet, tillsammans med forskare vid Göteborgs, Karlstads och Oslo universitet.

I rapporten sammanfattas huvudmännens erfarenheter av Läslyftet i olika skolformer med fokus på kvarstående effekter av Läslyftet. Underlaget för rapporten är främst en uppföljande elektronisk enkät som skickades ut och besvarades hösten 2018 av huvudmannarepresentanter med förskolenheter/skolenheter som deltagit i Läslyftet. Dessutom används svaren från en elektronisk enkät som besvarats av huvudmannarepresentanter för grundskolan som deltog i Läslyftet läsåret 2015/16 och en enkät som besvarats av huvudmannarepresentanter för gymnasieskolan som deltog i Läslyftet läsåret 2016/17. Utöver dessa enkäter används svaren från intervjuer som gjorts med huvudmannarepresentanter vid olika tidpunkter. Föreliggande rapport har utarbetats av Eva Andersson, Göteborgs universitet, Sara Carlbaum och Anders Hanberger, Umeå universitet.

Rapporten kommer att, tillsammans med resultat från tidigare rapporter att ligga till grund för slutrapporten. Har du synpunkter på rapporten går det bra att mejla dem till undertecknad. Kort information om utvärderingen finns på Umeå universitets hemsida där också rapporten och tidigare rapporter kan laddas ner:

<https://www.umu.se/forskning/projekt/utvarderingen-av-laslyftets-huvudomgang/>

Umeå, september 2019

Anders Hanberger, anders.hanberger@umu.se

Projektledare för utvärderingen, Centrum för utvärderingsforskning, Umeå universitet

Innehållsförteckning

Förord	3
1. Inledning	5
2. Rapportens underlag, metod och analyser	7
2.1 Uppföljande enkäter, en lägesbestämning	7
2.2 Undersökningens analyser	10
2.3 Huvudmännens deltagande i Läslyftet	11
3. Huvudmännens bedömning av Läslyftet	13
3.1 Sammantagen bedömning	13
3.2 Fördelar med Läslyftet	14
3.3 Nackdelar med Läslyftet	17
4. Huvudmännens stöd i genomförandet av Läslyftet	19
4.1 Huvudmännens insatser i Läslyftet höstterminen 2018	19
4.2 Resurser som avsatts för Läslyftet	21
5. Kvarstående effekter av Läslyftet	24
5.1 Fortsatt användning av handledarna	24
5.2 Kvarstående effekter på undervisnings- och fortbildningskulturen	25
5.3 Övriga kvarstående effekter av Läslyftet	27
6. Kompetensutvecklingsbehov efter hösten 2018	34
6.1 Behov av att fortsätta med Läslyftet	34
6.2 Behov av fortsatt stöd från Skolverket	35
6.3 Erfarenheter av att arbeta med Läslyftet utan statsbidrag	39
6.4 Övriga synpunkter på Läslyftet	42
7. Sammanfattning och slutsatser	44
7.1 Sammanfattning av resultaten	44
7.2. Slutsatser	45
7.3 Tolkning av resultaten	46
Referenser	48
Bilagor	49
Bilaga 1 Den nationella utvärderingens syfte och utvärderingsfrågor	49
Bilaga 2: Uppföljningsenkät till huvudmännen i Läslyftet	50

1. Inledning

Läslyftet riktar sig till lärare och skolbibliotekarier på grund- och gymnasieskolor (inklusive förskoleklass och motsvarande skolformer) och till förskollärare och annan pedagogisk personal på förskolor, såväl hos enskilda som offentliga huvudmän.¹ Huvudmännen har i formell mening haft en viktig roll i Läslyftet såtillvida att det är de som har ansökt om platser på Skolverkets handledarutbildning och sökt medel för nedsättning i tid för handledarnas insatser. I vilken mån huvudmännen även har haft en roll i Läslyftets genomförande och vad den rollen i så fall har inneburit varierar, vilket också syns i resultaten av denna utvärdering. Skolverket har haft särskilda insatser för rektorer som beviljats statsbidrag bland annat i form av konferenser med information om Läslyftets innehåll och genomförande. De första läsåren med Läslyftet deltog även representanter för huvudmännen i dessa konferenser.

Läslyftets huvudomgång startade läsåret 2015/16 och riktade sig då till grundskolan inklusive förskoleklassen.² Läslyftet har därefter utvecklats dynamiskt, dels genom att fler lärargrupper och annan pedagogisk personal har fått ta del av kompetensutvecklingen, dels genom att ett stort antal nya moduler har tagits fram och några tidiga moduler reviderats. Läsåret 2016/17 blev det möjligt att söka statsbidrag för grupper av gymnasielärare och 2017/18 fick även förskollärare och annan pedagogisk personal i förskolan samt skolbibliotekarier möjlighet att delta i Läslyftet. I Läslyftet används samma kompetensutvecklingsmodell med kollegiala samtal som i Matematiklyftet. Från början var det tänkt att Läslyftet skulle samordnas av processledare hos huvudmännen som skulle skapa en varaktig struktur för fortsatt språk-, läs- och skrivutveckling och för att handleda handledarna. En utbildning för dessa togs fram av Skolverket, men den fungerade inte som det var tänkt och drogs in efter utprövningsomgången i samband med att en utbildning för språk-, läs- och skrivutvecklare togs fram. Vissa huvudmän har dock tillsatt egna samordnare eller motsvarande för Läslyftet, medan andra inte har eller har haft någon med ett sådant samordnande ansvar.

Syftet med föreliggande rapport, som utgör en del i den nationella utvärderingen (se bilaga 1), är att sammanfatta huvudmännens erfarenheter av Läslyftet i olika skolformer med fokus på kvarstående effekter av Läslyftet. Huvudmännens roll i Läslyftet och deras syn på kompetensutvecklingsinsatsen har tidigare undersökts i två enkäter och genom intervjuer. Resultaten har redovisats i två delrapporter, en för grundskolan inklusive förskoleklassen (Carlbaum, Andersson & Hanberger, 2016) och en för gymnasieskolan (Carlbaum, Andersson & Hanberger, 2017).

Vi inleder rapporten med att beskriva undersökningens underlag, metoder och analyser och ger en översiktlig bild av Läslyftets omfattning hos de huvudmän som besvarade enkäten. Därefter presenterar vi huvudmännens sammantagna bedömning av Läslyftet och vilka för- och nackdelar de har sett med kompetensutvecklingsinsatsen. Vi går sedan in på det stöd som huvudmännen gett i form av tid och ekonomiska resurser för att lärare som deltagit i Läslyftet skall kunna fortsätta att arbeta med Läslyftsinnehållet efter att

¹ Med "motsvarande skolformer" i grundskolan avses grundsärskolan, sameskolan och specialskolan. Med "motsvarande skolformer" i gymnasieskolan avses gymnasiesärskolan.

² När vi härnäst skriver "grundskolan inklusive förskoleklassen" så inkluderar det även motsvarande skolformer. Detsamma gäller när vi skriver "gymnasieskolan" som inkluderar gymnasiesärskolan.

statsbidraget upphört. Därefter undersöks de kvarstående förändringar eller effekter som Läslyftet haft i form av handledarnas fortsatta arbete med handledning, skolutveckling och/eller skolledarskap, liksom de förändringar huvudmännen har identifierat på skolornas/förskolornas utbildnings- och fortbildningskultur. Slutligen blickar vi framåt och frågar vilken typ av kompetensutveckling huvudmännen prioriterar idag, om det finns något behov av att fortsätta med Läslyftet och om det i så fall krävs något stöd från Skolverket för detta. De huvudmän som redan har erfarenhet av att arbeta med Läslyftet utan statsbidrag har också fått beskriva sina erfarenheter av detta.

2. Rapportens underlag, metod och analyser

Som nämndes i inledningen har två tidigare enkätundersökningar genomförts under huvudomgången av Läslyftet där huvudmännen varit en av målgrupperna. Den första genomfördes i slutet av det första läsåret med statsbidrag våren 2016 för grundskolan och den andra våren 2017 för gymnasieskolan. Enkäten till huvudmännen för grundskolan sändes till samtliga dåvarande huvudmannarepresentanter och kompletterades även med tjugo telefonintervjuer. Enkäten till huvudmännen i gymnasieskolan, gick till samtliga huvudmän som deltagit med enheter i Läslyftet läsåret 2016/17. Eftersom förskolorna inte kunde delta i Läslyftet med statsbidrag förrän höstterminen 2017 har ingen tidigare enkät skickats ut till huvudmännen för dessa. Huvudmän har också intervjuats i samband med två fallstudier som genomfördes på åtta grundskolor och fyra gymnasieskolor under åren 2016 och 2017 (Kärnebro & Carlbaum, 2018; 2019).

2.1 Uppföljande enkäter, en lägesbestämning

Föreliggande rapport baseras främst på en uppföljande elektronisk enkät som skickades ut i november 2018. Huvudmännen hade tre veckor på sig för att besvara den. Tre påminnelser utgick under denna tid. Eftersom svarsfrekvensen var låg när slutdatum närmade sig beslutade vi att ge huvudmännen ytterligare en vecka för att svara på enkäten. Datainsamlingen genomfördes alltså under sammanlagt fyra veckor.

2.1.1 Urval

I samband med att huvudmännen ansökte om statsbidrag för Läslyftet fick de uppge en huvudmannarepresentant och en kontaktperson. I utvärderingen har vi i första hand vänt oss till huvudmannarepresentanterna eftersom de oftast innehade olika ledningspositioner och därför kunde förväntas ha bättre insyn i Läslyftet än kontaktpersonerna. De senare hade mer administrativa positioner. De personer som huvudmännen hade valt ut som representanter för Läslyftet kom från olika delar av huvudmännens förvaltningar/enheter. De hade också olika befattningar inom dessa. Några fanns mycket nära verksamheten, i något fall till och med som lärare på en liten fristående skolenhet, medan andra satt i ledningen på utbildningsförvaltningen eller motsvarande i en stor kommun eller hos en stor enskild huvudman. Några var chefer eller direktörer för hela förvaltningar (kommunchef, förvaltningschef, barn- och ungdomschef och liknande), andra hade mer administrativa positioner (ekonomichef, controller och dylikt.), ytterligare några hade olika kvalitets- eller utvecklingsuppdrag (kvalitetsanalytiker, utvecklingsledare med flera). Rektorer och förskolechefer hade också ibland utsetts till representanter för huvudmännen. Många huvudmän tillsatte dessutom olika huvudmannarepresentanter för de olika skolformerna.³ Denna variation innebär att representanterna har haft olika god insyn i Läslyftet och hur det har fungerat hos huvudmannen. Några, som suttit på samordnande funktioner för Läslyftet, kan antas ha haft en god överblick och insyn i alla huvudmannens skolformer, medan andra enbart haft insyn i den skolform som de själva hämtats från. När vi i fortsättningen skriver att "huvudmännen uppgav" eller liknande formuleringar så är det alltså de svar som dessa representanter har lämnat i uppföljningsenkäten. I vilken mån representanterna inhämtat information från andra anställda hos huvudmannen har vi ingen uppgift på. Det innebär att vi inte vet hur förankrade de olika

³ Med skolformer menar vi grundskolan (inklusive förskoleklassen, grundsärskolan, sameskolan och specialskolan), gymnasieskolan (inklusive gymnasiesärskolan) och förskolan om inget annat anges.

bedömningar och synpunkter som framkommer i enkäten har varit i hela organisationen hos respektive huvudman.

Inför uppföljningen gjorde vi avvägningen att endast skicka en enkät per huvudman, dels för att inte få dubbelräkningar i statistiken, dels för att inte belasta huvudmännens organisationer alltför hårt. I de fall huvudmännen anmält olika personer för olika skolformer valde vi att i första hand skicka enkäten till representanter för grundskolan. Omsättningen av tjänstemän är dock ganska hög inom skolområdet vilket gjorde att många av dem som vi hade skickat till i den första huvudmannenkäten inte längre arbetade kvar hos huvudmannen. I sådana fall valde vi representanterna för gymnasieskolan om de arbetade kvar. Om ingen av dessa fanns kvar valde vi en representant från förskolan trots att dessa inte tidigare besvarat någon enkät. Uppföljningsenkäten är alltså inte en uppföljning i strikt mening eftersom inte samtliga besvarat en tidigare enkät. Det handlar snarare om en lägesbestämning hos de huvudmän som deltog i Läslyftet med grundskolor läsåret 2015/16, de som deltog med gymnasieskolor läsåret 2016/17 och de som deltog med förskolor 2017/18. Vi har ändå valt att kalla enkäten för uppföljningsenkäten i linje med uppföljningen av övriga målgrupper i Läslyftet.

Uppföljningsenkäten 2018 skickades till alla huvudmän som ingått i de tidigare utvärderingsomgångarna⁴ med undantag för de huvudmän som anmält rektorer som sin representant och som redan besvarat en rektorsenkät, samt de huvudmän som intervjuades i samband med fallstudierna. Enkäten skickades till 216 huvudmannarepresentanter som fått en tidigare enkät för grundskolan 2015/16 och till 49 som fått en tidigare enkät för gymnasieskolan 2016/17. Därutöver skickade den till 66 representanter som hämtades från Skolverkets lista över huvudmän för förskolan 2017/18 (vilka inte fått någon tidigare enkät). För att nå ut till samtliga huvudmän som fått någon av de första två enkäterna skickades enkäten också ut till ytterligare 21 personer på ledande positioner hos huvudmän som inte längre hade någon representant för Läslyftet. Uppföljningsenkäten skickades alltså ut till totalt 352 huvudmän varav 230 offentliga (65%) och 122 enskilda huvudmän (35%). När utskicket gått ut fick vi några e-postsvar om att den som fått enkäten inte var kvar på samma position och andra namn föreslogs för att fylla i enkäten, vilket vi då accepterade.

Efter utskicket meddelade enkätverktyget att det fanns "studsar", vilket innebar att mottagarna inte hade nåtts av enkäten. I de fall adressaten hade slutat ströks den huvudmannen, vilket gällde fem representanter. De studsar som handlade om att adressaten inte var nåbar för tillfället, t.ex. att hen var tjänstledig, långtidssjukskriven, bortrest eller liknande gjorde vi ingenting med. Efter att vi strukit de fem huvudmän vars representanter inte längre arbetade kvar hos huvudmannen kvarstod 347 huvudmän, varav 59 fortfarande kvarstod som "studsar". Det innebär att 288 huvudmän faktiskt nåddes av enkäten.

⁴ Den första enkäten gick ut till 250 huvudmän i grundskolan våren 2016 och den andra till 99 huvudmän i gymnasieskolan våren 2017. Bland huvudmännen till gymnasieskolan fanns 16 stycken som överlappade de som redan hade besvarat enkäten för grundskolan. Dessa fick dock svara på båda enkäterna eftersom de handlade om olika skolformers deltagande i Läslyftet. Sammanlagt har 333 huvudmannarepresentanter fått någon, eller båda, de tidigare enkäterna.

2.1.2 Svarsfrekvens, bortfall och bortfallsanalys

Enkäten besvarades av 157 huvudmän, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 45 procent av utskicket och 55 procent av de 288 som faktiskt nåddes av enkäten (dvs. med studsar borttagna). Oavsett hur svarsfrekvensen beräknas är den låg men speglar samtidigt de förändringar på ledande positioner som skett hos huvudmännen under Läslyftets genomförande.

En bortfallsanalys gjordes som visade att det inte finns några systematiska skillnader i huvudmannaskap mellan de som besvarade enkäten och de som inte gjorde det. Av de som besvarade enkäten representerade 109 offentliga huvudmän (69% mot 65% i urvalet) och 48 enskilda huvudmän (31% mot 35% i urvalet). Det var alltså en något större andel av de offentliga huvudmännen som svarade på enkäten, men skillnaderna är inte särskilt stora. Det var heller inga stora skillnader i svarsfrekvens mellan de som besvarade den första enkäten och de som besvarade uppföljningsenkäten. 91 representanter av de som svarade på uppföljningsenkäten hade tidigare besvarat enkäten till grundskolan 2015/16 (58% mot 62% i urvalet), 26 representanter hade tidigare bevarat enkäten till gymnasieskolan 2016/17 (17% mot 14% i urvalet), 23 svar kom från de representanter som hämtades från förskolans huvudmän (15% mot 19% i urvalet) och 17 svar kom från personer som inte stått på någon lista över representanter för huvudmän (11% mot 6% i urvalet).

På sex frågor skulle svar anges för varje skolform separat. De som saknade någon eller några av skolformerna kunde förstås inte svara och hade då möjlighet att använda något av svarsalternativen "saknar sådan skolform" eller "har inte deltagit" i Läslyftet. På tre av dessa frågor fanns också möjlighet att använda ett svarsalternativ för "vet ej". Trots detta fick vi ett relativt stort internt bortfall på de frågor där huvudmännen skulle svara för olika skolformer. Eftersom bortfallets storlek varierade mellan frågorna har vi valt att uttrycka det som ett intervall i tabellen nedan.

Tabell 1. Internt bortfall på frågorna 1, 2, 3, 6, 12, 13. I procent.

Skolform	Internt bortfall
Förskola	mellan 7-13%
Grundskola inkl. förskoleklass	mellan 6-11%
Grundsärskola	mellan 15-21%
Gymnasieskola	mellan 15-21%
Gymnasiesärskola	mellan 17-26%

Siffrorna i tabell 1 anger den andel som inte använde något av dessa svarsalternativ utan valde att överhuvudtaget inte svara för en viss eller alla skolformer. Det kan eventuellt till en del förklaras av att huvudmännen inte uppmärksammade svarsalternativen "vet ej" och "saknar sådan skolform". En annan förklaring skulle kunna vara att de ansåg det för krångligt att försöka svara för varje skolform separat. Vi hanterar dessa interna bortfall som att huvudmännen inte ansåg sig ha tillräcklig kännedom om Läslyftet för den aktuella skolformen och därför inte svarade. Ser man det så kan man samtidigt säga att de som faktiskt svarade sannolikt hade ganska god inblick i de skolformer de svarade för.

Vi konstaterar att det har varit svårt att följa upp huvudmännens erfarenheter av Läslyftet eftersom många huvudmannarepresentanter som besvarade den första enkäten slutat. Dessutom har innehållet i Läslyftet förändrats över tid och statsbidragsvillkoren förändrats vilket sammantaget försvårar bedömningen av kvarstående effekter.

2.2 Undersökningens analyser

I tabellbilagan redovisas samtliga svar på de kvantitativa enkätfrågorna och i rapporten redovisas oftast enbart svaren på svarsalternativen "ja" och "i stor utsträckning".

Korrelationsanalyser i form av Chi2-tester har utförts mellan ett antal bakgrundsvariabler och effektvariabler. Eftersom det är så få huvudmän som har särskoleenheter har sådana analyser inte kunnat göras för de skolformerna. De variabler vi har undersökt korrelationerna mellan är:

Bakgrundsvariablerna:

- offentlig eller enskild huvudman
- andel av huvudmannens enheter som deltagit i Läslyftet t.o.m. läsåret 2017/18 (F1)⁵
- om huvudmannens enheter deltog i Läslyftet läsåret 2018/19 (F2)
- huvudmannens sammantagna bedömning av Läslyftet för olika skolformer (F3)

och effektvariablerna:

- vad huvudmannen gjort i relation till Läslyftet höstterminen 2018 (F5)
- om huvudmannen avsatt resurser under höstterminen 2018 för att stödja deltagare som huvudmannen inte längre får statsbidrag för (F6)
- om huvudmannen under höstterminen 2018 använt de handledare som handlett i Läslyftet tidigare läsår (F8)
- huvudmannens bedömning av Läslyftets bidrag till utbildnings- och fortbildningskulturen (F9)
- om huvudmannen idag prioriterar kompetensutveckling inom andra utvecklingsområden mer är språk-, läs- och skrivutveckling (F11)
- hur stort behov huvudmannen har av att fortsätta med Läslyftet (F12)
- om huvudmannen behöver fortsatt stöd från Skolverket för att kunna arbeta vidare med Läslyftet (F13)

Skillnader i svaren redovisas endast om skillnaderna är statistiskt signifikanta på 5%-nivån ($P \leq 0,05$). På frågor där svaren skulle specificeras per skolform har vi kodat om dem som använt svarsalternativet "saknar denna skolform" till "missing".

Vi har inte kunnat följa upp huvudmännens enkätsvar över tid, dels på grund av att alla huvudmän inte fick den första enkäten, dels eftersom huvudmännen i den första enkäten enbart svarade för den skolform de representerade och särskolan då var inkluderad i grundskolan respektive gymnasieskolan.

Svaren på de öppna fritextfrågorna i enkäten har använts som exempel och komplement till de fasta enkätsvaren, men har också kategoriserats utifrån sitt innehåll. För att läsaren skall få en bild av om svaret är vanligt förekommande har även någon form av omfattning angetts. Förutom att ange hur många som besvarat fritextfrågan använder vi uttryck som "cirka hälften", "ett tjugotal", "flera", "några", "ett par" av svaren. Då enstaka uttalande kan ha en hög kvalitativ relevans anser vi det viktigt att även ta med sådana.

⁵ F1 står för fråga 1 i uppföljningsenkäten. Benämningar av detta slag gäller hela rapporten. Se bilaga 2, Uppföljningsenkät till huvudmännen i Läslyftet.

2.3 Huvudmännens deltagande i Läslyftet

I enkäten ställdes dels en fråga om hur stor andel av huvudmännens enheter som deltagit i Läslyftet med statsbidrag fram till och med läsåret 2017/18 (F1), dels en fråga om hur stor andel som deltog i Läslyftet med statsbidrag under läsåret 2018/19 (F2). Varje skolform skulle besvaras separat. Andelarna nedan är beräknade på de som svarade på frågan och som hade sådana enheter som efterfrågades.

Enkätfrågorna om Läslyftets omfattning används längre fram i rapporten för att undersöka om de huvudmän som haft alla eller en stor andel av sina enheter med i kompetensutvecklingen bedömde Läslyftets effekter annorlunda än de som hade haft en mindre andel av sina enheter med.

2.3.1 Deltagande från läsåret 2015/16 till och med läsåret 2017/18

Huvudmännen, som besvarade enkäten, uppgav att de hade haft störst andel enheter från grundskolan som deltagit i Läslyftet med statsbidrag, vilket är rimligt utifrån att den skolformen var med i Läslyftet från starten. Drygt en tredjedel (36%) av huvudmännen svarade att "alla" grundskolenheter deltagit. Ytterligare drygt en fjärdedel (27%) markerade att "en stor andel" av enheterna deltagit. Det var ingen skillnad mellan offentliga och enskilda huvudmän i andelen som använde svarsalternativet "alla" för grundskolan, men en betydligt större andel av de offentliga huvudmännen svarade att "en stor andel" av grundskolans enheter deltagit i Läslyftet med statsbidrag. När det gällde grundskolsärskolan svarade en tredjedel (33%) att "alla" enheter deltagit i Läslyftet och ytterligare en av tio (10%) svarade att det gällde "en stor andel".

Gymnasieskolorna fick tillträde till Läslyftet läsåret 2016/17. När det gällde gymnasieskolan svarade nästan två av tio (18%) att "alla" gymnasieenheter deltagit och ytterligare mellan en och två av tio (14%) att "en stor andel" av enheterna varit med. Vi kunde också notera att gymnasieskolorna antingen hade deltagit med alla eller en stor andel enheter alternativt hade de inte deltagit alls. Det var få som uppgav att en liten andel av gymnasieskolorna hade varit med. Gymnasiesärskolan fick tillträde till Läslyftet samtidigt med gymnasieskolorna. När det gällde denna skolform svarade två av tio (20%) att "alla" deltagit i Läslyftet och ytterligare några (5%) att "en stor andel" varit med. Ingen av de fyra enskilda huvudmän som hade denna skolform hade deltagit i Läslyftet.

Förskolorna fick tillträde till Läslyftet från läsåret 2017/18. Drygt två av tio huvudmän (22%) svarade att "alla" förskolenheter deltagit med statsbidrag. En större andel bland de enskilda huvudmännen använde alternativet "alla". Vi skall då komma ihåg att en del av dessa förmodligen bara hade en enhet. Ytterligare drygt en av tio (12%) uppgav att "en stor andel" deltagit.

Det finns en risk att en eller annan huvudman missade att frågan enbart handlade om andelen enheter som huvudmannen fått statsbidrag för och därför överskattade andelen deltagande enheter till och med läsåret 2017/18. Att en enhet har deltagit behöver heller inte betyda att alla lärare/förskollärare på enheten har varit med. Å andra sidan, som vi visar längre fram i rapporten, uppgav huvudmännen ibland att fler skolor/förskolor deltagit i Läslyftet än vad de hade fått statsbidrag till. Från början kunde skolenheterna enbart få statsbidrag en gång, ett statsbidragsvillkor som togs bort inför läsåret 2018/19.

2.3.2 Deltagande under läsåret 2018/19

Huvudmännen fick också svara "ja" eller "nej" på om de deltog med statsbidrag i Läslyftet under innevarande läsår 2018/19 (F2). Nästan hälften (49%) svarade att förskolenheter deltog med statsbidrag i Läslyftet även läsåret 2018/19. En större andel av de offentliga huvudmännen svarade "ja". En betydligt mindre andel, drygt en fjärdedel (26%), svarade "ja" på frågan om huvudmannen deltog i Läslyftet med statsbidrag för grundskolan detta läsår. Endast ett fåtal hade enheter från grundsärskolan med och av dessa svarade sex procent att de deltog 2018/19. Det var också en liten andel, drygt en av tio (11%) som uppgav att gymnasieskolan deltog med statsbidrag för enheter i Läslyftet 2018/19. En mycket liten andel (5%) markerade att gymnasiesärskolan deltog 2018/19.

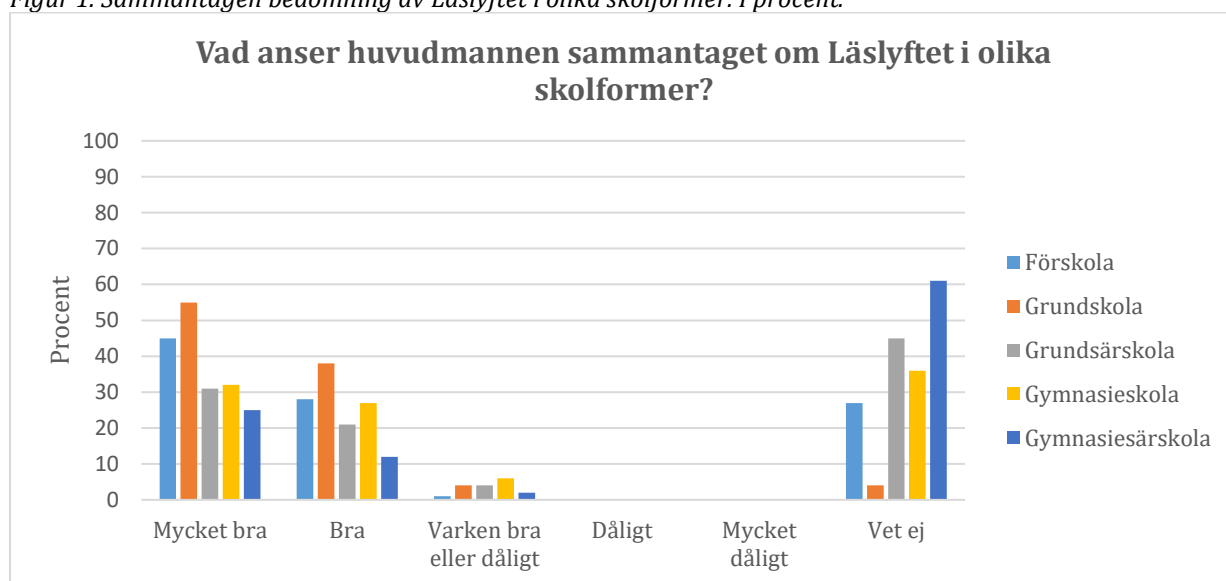
3. Huvudmännens bedömning av Läslyftet

I detta avsnitt redovisas först huvudmännens sammantagna bedömning av Läslyftet 2018. Därefter går vi in på de fördelar respektive nackdelar med Läslyftet som huvudmännen lyfte fram i enkätens öppna fritextfrågor.

3.1 Sammantagen bedömning

Huvudmännen fick göra en sammantagen bedömning av Läslyftet för respektive skolform (F3). Frågan löd: Vad anser huvudmannen sammantaget om Läslyftet i olika skolformer?

Figur 1. Sammantagen bedömning av Läslyftet i olika skolformer. I procent.

Antal svar: Förskola:123; Grundskola: 132; Grundsärskola:83; Gymnasieskola:90; Gymnasiesärskola: 57. Andel och antal svarande baseras på de som svarande på frågan och uppgav att de hade en sådan skolform.

Som framgår av figuren ovan så bedömde huvudmännen Läslyftets värde högt. Nästan alla som ansåg sig kunna göra en bedömning använde något av svarsalternativen "mycket bra" eller "bra". Ytterst få använde svaret "varken bra eller dåligt" och ingen använde alternativen "dåligt" eller "mycket dåligt". Många av huvudmännen svarade dock "vet ej", främst för grund- och gymnasiesärskolan, även om huvudmannen hade dessa skolformer.

Som vi ser svarade drygt hälften (55%) av huvudmännen att Läslyftet varit "mycket bra" för grundskolan och knappt hälften (45%) svarade så för förskolan. Vidare använde knappt en tredjedel (32%) av huvudmännen svaret "mycket bra" för gymnasieskolan och för grundsärskolan (31%). När det gällde gymnasiesärskolan använde bara en fjärdedel (25%) svaret "mycket bra". Skillnaderna mellan skolformerna är alltså mellan förskola/-grundskola å ena sidan och grundsärskola/gymnasieskola/gymnasiesärskola å andra sidan.⁶ En närmare undersökning av vilka som svarat "mycket bra" visar att en högre andel av de som hade hälften eller fler förskoleenheter med i Läslyftet fram till och med läsåret 2017/18 och de som hade förskoleenheter med läsåret 2018/19 använde svarsalternativet "mycket bra". De som hade gymnasieenheter med i Läslyftet även läsåret 2018/19 var också mer benägna än de som inte hade det att använda svarsalternativet

⁶ Skillnaderna mellan skolformerna är signifikanta också när "Vet ej-svaren" tas bort.

"mycket bra". Det tyder på att huvudmän som deltog när de besvarade enkäten, eller läsåret innan, tenderade att svara "mycket bra" i högre utsträckning än de som deltog under tidigare läsår.

3.2 Fördelar med Läslyftet

De allra flesta huvudmän (126 av 157 stycken) valde att besvara en öppen fritextfråga om vilka för- och nackdelar huvudmännen erfarit med Läslyftet (F4). Fördelarna övervägde klart om man ser till antalet kommentarer. Materialet har kategoriserats utifrån vilka för- respektive nackdelar huvudmännen lyfte fram. Även kommentarer från en öppen fritextfråga, där huvudmännen kunde skriva in "övriga synpunkter", har tagits med i de fall kommentarerna handlade om en specifik för- eller nackdel.

Några huvudmän valde kort och gott att skriva: "Har bara mycket positiva erfarenheter av Läslyftet". Men svaren var oftast något mer utvecklade. De flesta kommenterade enbart kompetensutvecklingsmodellen för kollegialt lärande. Men flera valde att även, eller istället, kommentera betydelsen av innehållet om språkutveckling. Några lyfte fram statsbidraget och handledarutbildningen och en skrev om det positiva med att Läslyftet gällde skolor i hela landet.

Ett lite längre citat sammanfattar ganska bra bilden av de aspekter som framkom samtidigt som det illustrerar att flera aspekter ofta togs upp i samma fritextsvar. Ett lite längre citat sammanfattar ganska bra bilden av de aspekter som togs upp samtidigt som det illustrerar sammansattheten i vissa svar.

Att utgå från vetenskapliga texter och tillsammans diskutera dessa har varit mycket bra. Att tillsammans utveckla arbetssätt, diskutera undervisning och utfall av denna har varit framgångsrikt. Aktiviteterna har i stort sett varit ändamålsenliga. Läslyftet har bidragit till ökat fokus på didaktiska samtal. Att det i arbetet med Läslyftet blir avsatt tid för kollegialt lärande gör att dessa frågor får ökat fokus under perioden då man arbetar med Läslyftet. Att handledarna får en gedigen handledarutbildning samt viss kompetensutveckling inom språkläs- och skriv.

Nedan har kommentarerna kategoriserats ytterligare avseende innehållet. Kategorierna illustreras med något eller några citat ur fritextsvaren.

3.2.1 Fortbildningsmodellen

Fortbildningsmodellen togs upp som en fördel av nästan alla huvudmän som besvarat fritextfrågan. Vissa nämnde kort och gott "formen för kollegialt lärande", "formen med kollegiala samtal" eller "fungerande metod för kompetensutveckling" när de beskrev fördelen med Läslyftet. De flesta skrev också fram vad det var som de ansåg vara positivt med fortbildningsmodellen.

Systematiskt upplägg

Det systematiska upplägget som löper över lång tid, lyftes fram på olika sätt. Ett par röster får exemplifiera:

Upplägg, material, struktur - enkelt att driva skolutveckling med det underlag Skolverket erbjuder på Lärportalen

Materialet och metoden (moduler och moment A-D) är väl genomarbetad. Det är tämligen enkelt att få igång diskussioner samt hitta lämpliga aktiviteter.

Själva "upplägget under hösttermin och vårtermin med modulerna och mötesdagarna" och "4-stegsmodellen" nämndes också som ett "bra upplägg som driver framåt", "ger kontinuitet i de pedagogiska diskussionerna", har en "koppling direkt till verksamheten" och är "tydlig" och "systematisk". Att Läslyftet "utgår från forskning och beprövad erfarenhet" togs också upp som positivt, liksom att det sker "med stöd av texter och filmer".

"Läslyftet har tvingat skolorna att organisera och hitta tid för kollektivt lärande", skrev en huvudman. Flera andra lyfte också fram betydelsen av att få tid till att ha "kollegiala samtal med fokus på undervisning/didaktik". "Medvetenheten har ökat, vi har spenderat mer tid på att diskutera läsandet och aktiviteter runt läsandet", svarade en huvudman och en annan skrev att "det är mycket bra uppgifter och leder till pedagogiska diskussioner som är utvecklande för arbetslagen".

Modell som kan användas för olika typer av innehåll och målgrupper

Flera huvudmän lyfte fram att kompetensutvecklingsmodellen kan användas för olika innehåll. "Själva arbetsformen och de utbildade handledarna, kan användas som modell i andra fortbildningsinsatser", skrev en huvudman. En annan poängterade fördelen med att kompetensutvecklingen är "generell för alla skolformer - bra upplägg med teori, praktik, reflektion - kollegialt lärande".

"All kompetensutveckling med kollegialt lärande är outstanding", kommenterade en huvudman entusiastiskt och man får då anta att huvudmannens skolor ingått i fler satsningar utifrån just den här kompetensutvecklingsmodellen. Handledarnas värde togs också upp i detta sammanhang. "Styrka med handledare som stöd i ett kollegialt lärande", var en kommentar.

Skolan/lärarna var nöjda

Flera huvudmän lyfte fram fördelen med att deltagarna var "nöjda" och "uppskattade" Läslyftet. En skrev att "deltagarna tycker att det tog mycket tid men att det var värt det" och en annan att "det intressanta är att det uppskattades lika mycket av pedagoger i äldre årskurser som för de yngre".

3.2.2 Läslyftets fokus på språkutveckling

Att Läslyftet handlar om språkutveckling togs upp som en fördel av många, men långt ifrån av alla. De som explicit nämnde betydelsen av satsningens innehåll skrev exempelvis att det är "positivt med fokus på läsning", att "det har satt ett fokus på språkutveckling" eller att det har gett "modeller för olika textsamtal". En skrev att Läslyftet ger "användbart innehåll som direkt bidrar till att utveckla metoder för lärande vad gäller läs- och skrivutveckling". En lyfte fram att satsningen är "viktig för elever då vi inte har lika många elever som läser skönlitteratur som tidigare, viktigt att kunna läsa och förstå".

Att språkutvecklingen gäller alla ämnen och är alla lärares ansvar

Att Läslyftet har "fokus på allas ansvar för språkutveckling" lyftes fram som en fördel av flera huvudmän. Det ansågs som en fördel att Läslyftet är "en bred kompetensutvecklingsinsats som påverkar alla skolämnen". Med de moduler som tagits fram har Läslyftet blivit mer aktuellt för fler grupper av lärare", skrev en huvudman. Exempel på sådana lärargrupper var yrkeslärarna och matematiklärarna.

Bra material i modulerna

Flera huvudmän tog upp som en fördel att Läslyftet haft ett "relevant innehåll", "bra material som pedagogerna inte vill hafsas igenom utan arbeta noga med", "intressant och adekvat material" eller mer precist:

Lärarna har uttryckt att innehållet i modulerna har varit givande, texterna har varit bra och filmerna har varit ett bra komplement.

Bra material att utgå ifrån, verkar för en likvärdighet på våra förskolor. Intressanta och väl sammansatta moduler. Bra initiativ.

En skrev att "vi har ett bra material att samtala med vårdnadshavare kring vikten av att läsa och arbeta med text för våra yngsta barn". Några la dock in en reservation när det gällde modulernas innehåll som i utsagan: "Ett flertal moduler har varit mycket uppskattade, dock ej alla".

En huvudman lyfte fram "tillgången på material på nätet" som en fördel. En annan skrev att "handledaren är oerhört viktig när det gäller att välja rätt" och en annan hade velat se utvärderingar av modulerna för att kunna välja modul.

Vid val av modul skulle det vara intressant att ta del av andra kommuner/skolors utvärderingar av moduler. Vi har haft möjlighet att få lite information om modulerna från NCS-nätverk.⁷ Vår språk-, läs- och skrivutvecklare har uttryckt att NCS ger bra stöd, där våra närmaste kommuner har möjlighet att ta del av Skolverkets satsningar och kommunala satsningar/projekt.

3.2.3 Handledarutbildningen och statsbidraget

Två delar av Skolverkets stöd, handledarutbildningarna och statsbidraget, togs upp som fördelar på olika sätt.

Handledarutbildningen och handledarna

Drygt tio huvudmän nämnde handledarutbildningen eller stödet till handledare på olika sätt, oftast i formuleringar som "handledarutbildningen väldigt bra och omtyckt", "en gedigen handledarutbildning som uppskattades av många eller att "handledningsutbildningen har överlag bedömts som givande, med hög kvalitet i genomförandet".

Statsbidraget

Statsbidraget för handledarnas nedsättning i tid togs upp, men inte av särskilt många. En skrev att "vi är tacksam att vi får resurser till handledarna". En aspekt på statsbidraget uttrycktes som att "det är också en fördel att även små enheter kan ha en handledare knuten till skolan vilket underlättar genomförandet". Ett par huvudmän förklarade varför man endast sökt statsbidrag för några enheter eller inte ansökt alls.

Vi har till huvudsak arbetat med Läslyftet på "halvfart" då det har passat vår utvecklingsprocess mycket väl. Detta har inneburit att vi ansökt om statsbidrag till få skolor.

Vi genomför Läslyftet utan statsbidrag p g a av arbetslastningen. Då kan vi köra på halvfart istället.

En huvudman lyfte också fram att statsbidraget gör att kompetensutvecklingen går att genomföra på skolor i hela landet.

⁷ NCS står för Nationellt centrum för språk-, läs- och skrivutveckling.

För en medelstor kommun utan någon koppling/draghjälp av universitet på orten så betyder detta så mycket. Att Skolverket gör nationella satsningar som kan genomsyra hela landet och med statsbidrag kan även vi utanför storstadsregioner få ta del av bra kompetensutveckling som är forskningsbaserad.

3.2.4 Sammanfattning av fördelar

Sammanfattningsvis lyfter huvudmännen fram att fördelarna med Läslyftet är den strukturerade kompetensutvecklingsmodellen för kollegialt lärande, fokus på språkutveckling i alla ämnen, handledarutbildning och egna handledare som kan bli en resurs för vidare kompetensutveckling, samt statsbidraget.

Redan i svaren på frågan om fördelar med Läslyftet togs en del aspekter upp som hade med Läslyftets effekter att göra. Samtliga kommentarer som belyser effekter av Läslyftet redovisas i kapitel 5.

3.3 Nackdelar med Läslyftet

Antalet nackdelar som huvudmännen kommenterade var betydligt färre än antalet fördelar. De som togs upp handlade främst om tiden och tempot och att vissa lärare ansåg modulerna som svårtillgängliga.

3.3.1 Tidsåtgången och tempot

Den vanligaste kommentaren var att "Det går fort fram och kräver mycket tid". "Grundskolan ser fördelar, men har haft svårt att organisera tid för lärarna", var en annan kommentar på samma tema. En annan skrev att det varit en "större utmaning för förskolan att organisera handledarträffarna då det inte finns samma förutsättningar vad gäller kompetensutvecklingstid som på grund- och gymnasieskolan". Handledarträffarna skall förmodligen förstås som de kollegiala samtalen i citatet. En huvudman berättade att lärarna hade upplevt tiden som knapp och det hade påverkat annat utvecklingsarbete.

Lite tufft och intensivt att genomföra alla moduler i så rask takt. Svårt med att reflektera mellan de olika modulerna vilket gjorde att lärarna inte kunde hålla fast och testa under en längre tid. Upplevdes hos några som stressigt.

3.3.2 För omfattande eller svårtillgängligt material

En huvudman kommenterade att "kvaliteten på modulernas innehåll och upplägg har skiftat" och en annan hade uppfattat att "det kan i vissa grupper upplevas som svårt att ta till sig allt materialet". Ytterligare en kommentar var:

Nackdelar som jag ser är att vissa uppgifter har varit krävande att genomföra i alla årskurser/alla ämnen. Texterna kan också vara för teoretiska och svårtillgängliga för att upplevas relevanta för alla lärare.

Ett par huvudmän gav förslag på hur modulerna skulle kunna förbättras som att modulerna kunde "minskas med ett område" eller att det behövs lättlästa texter för medarbetare med t.ex. annat modersmål än svenska.

3.3.3 Skiftande kvalitet på handledarutbildningarna

Kvaliteten på handledarutbildningarna togs också i några fall upp som en nackdel. En huvudman betonade att:

...handledarutbildningens kvalitet har varit alltifrån riktigt dålig till mycket bra enligt våra deltagare. Handledarna på något lärosäte har inte varit medvetna om att det är utbildade personer på viss nivå som de ska rikta sig till.

3.3.4 Sammanfattning av nackdelar

Sammanfattningsvis är huvudmännen nöjda med Läslyftet och nästan alla gav betyget "mycket bra" eller "bra" vilket också märktes i fritextkommentarerna. De problem som nämndes har framkommit även i tidigare rapporter och några av dem har Skolverket försökt möta genom att t.ex. revidera moduler eller ta bort vissa handledarutbildningar. Om huvudmännen uppfattat att Skolverket har åtgärdat problemen har inte undersökts.

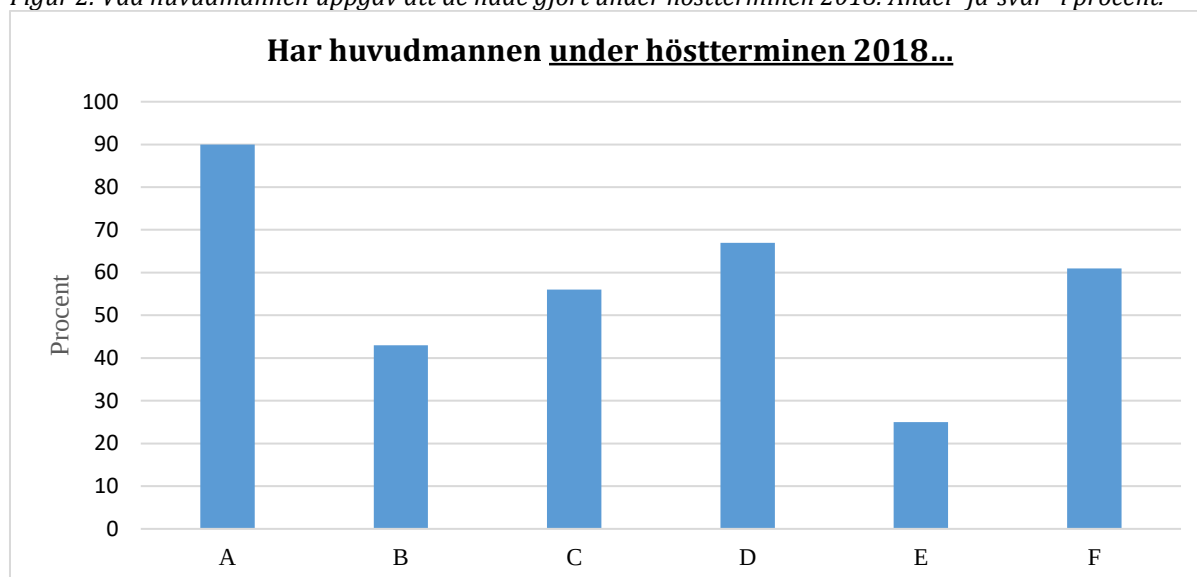
4. Huvudmännens stöd i genomförandet av Läslyftet

I detta avsnitt redovisas det stöd som huvudmännen själva har bidragit med i genomförandet av Läslyftet. Det gäller sådant som uppmuntran, samordning och uppföljning av Läslyftet.

4.1 Huvudmännens insatser i Läslyftet höstterminen 2018

Sex frågor med fasta svarsalternativ handlade om vad huvudmännen hade gjort relaterat till Läslyftet under höstterminen 2018 (F5). Man ska då komma ihåg att det hade gått olika lång tid mellan genomförandet med statsbidrag och höstterminen 2018 för de olika huvudmännen. För vissa, som enbart hade Läslyftet läsåret 2015/16, hade det gått två och ett halvt år. För andra, exempelvis de huvudmän som enbart hade förskolor med i Läslyftet hade det gått maximalt en termin.

Figur 2. Vad huvudmännen uppgav att de hade gjort under höstterminen 2018. Andel "ja-svar" i procent.

Antal svar: A:157; B:157; C:156; D:156; E:155; F:156

A = Betonat betydelsen av barns/elevers språk-, läs- och skrivutveckling

B = Initierat och anordnat möten mellan handledare från olika förskolor/skolor

C = Utsett/behållit person/er som samordnar Läslyftet organisatoriskt hos huvudmannen

D = Följt upp hur Läslyftet har fungerat på förskolor/skolor som har deltagit

E = Undersökt behovet av Läslyftet i förskolor/skolor som inte har deltagit/deltar

F = Möjliggjort för förskolor/skolor att arbeta med moduler inom andra kompetensutvecklingsområden på Skolverkets lärportal.

Som framgår av figuren ovan svarade nio av tio (90%) "ja" på att de hade betonat betydelsen av elevers språkutveckling. Endast en av tjugo svarade "nej" och en lika liten andel använde svarsalternativet "vet ej/inte aktuellt". De huvudmän som hade förskolor och som ansåg att Läslyftet var "mycket bra" var mer benägna att svara "ja" på att de hade betonat betydelsen av barns språkutveckling.

Drygt fyra av tio (44%) huvudmän hade under höstterminen 2018 initierat och anordnat möten mellan handledare från olika förskolor/skolor. Ungefär lika många (43%) svarade "nej". En av tio (13%) använde svarsalternativet "vet ej/inte aktuellt". De offentliga

huvudmännen svarade i betydligt högre utsträckning "ja" än de enskilda, förmodligen eftersom fler kommunala huvudmän har flera enheter inom ett geografiskt område. En högre andel av de huvudmän som deltog i Läslyftet med statsbidrag för förskolor och/eller grundskolor läsåret 2018/19 svarade att de anordnat möten mellan handledare från olika skolor/förskolor. Huvudmännen tar alltså främst initiativ till möten medan Läslyftet pågår med statsbidrag. De huvudmän som hade förskolor och som ansåg att Läslyftet var "mycket bra" var också mer benägna att svara "ja" på att de initierat och anordnat möten mellan handledare från olika förskolor.

På frågan om huvudmannen under höstterminen 2018 utsett/behållit person/er som samordnar Läslyftet organisatoriskt hos huvudmannen svarade drygt hälften (56%) "ja". Tre av tio (31%) svarade "nej". Drygt en av tio (12%) använde svarsalternativet "vet ej/inte aktuellt". En högre andel av de som hade förskoleenheter med i Läslyftet läsåret 2018/19 hade utsett/behållit en samordnare. Huvudmän som hade förskolor och som ansåg att Läslyftet var "mycket bra" för förskolan var mer benägna att svara "ja" på att de utsett/behållit person som samordnar Läslyftet. Detsamma gällde huvudmän från grundskolor som sammantaget uppgav att Läslyftet var "mycket bra" för grundskolan.

Två tredjedelar (67%) av huvudmännen svarade "ja" på att de under höstterminen 2018 följt upp hur Läslyftet hade fungerat på de förskolor/skolor som hade deltagit. Dock svarade var fjärde huvudman (24%) "nej" på denna fråga. Knappt en av tio (9%) använde svaret "vet ej/inte aktuellt". En högre andel av de huvudmän som hade "alla" eller "en stor del" av sina förskoleenheter med i Läslyftet läsåret 2017/18 svarade att de hade "följt upp hur Läslyftet hade fungerat på förskolor som har deltagit. De som deltog med förskoleenheter i Läslyftet även läsåret 2018/19 svarade också i högre grad att de hade följt upp hur Läslyftet fungerade. De huvudmän som hade förskolor och som ansåg att Läslyftet var "mycket bra" var också mer benägna att svara "ja" på att de följt upp hur Läslyftet hade fungerat på förskolorna.

Bara var fjärde huvudman (25%) svarade att de höstterminen 2018 undersökt behovet av Läslyftet i förskolor/skolor som inte hade deltagit/deltar. Drygt en tredjedel (36%) svarade "nej" och resten använde svaret "vet ej/inte aktuellt". En del av de som svarade "nej" kan dock ha följt upp detta behov tidigare. De huvudmän som hade "ungefär hälften" av förskoleenheterna med i Läslyftet läsåret 2017/18 hade i högre utsträckning undersökt behovet av att fortsätta med Läslyftet. De som deltog med förskoleenheter i Läslyftet läsåret 2018/19 svarade också i högre grad att de undersökt behovet.

Sex av tio huvudmän (61%) svarade "ja" på att de under höstterminen 2018 möjliggjort för förskolor/skolor att arbeta med moduler inom andra kompetensutvecklingsområden på Skolverkets lärportal. Språkinnehållet har alltså i dessa fall bytts ut mot annat innehåll som Skolverket har organiserat på ett liknande sätt. Knappt två av tio svarade "nej" och ungefär lika många använde alternativet "vet ej/inte aktuellt". De huvudmän som hade grundskolor och som sammantaget uppgav att Läslyftet var "mycket bra" för grundskolan var mer benägna att möjliggöra arbete inom andra kompetensutvecklingsområden på Lärportalen.

De som hade utsett/behållit personer som samordnade Läslyftet organisatoriskt höstterminen 2018 svarade i högre grad att de också hade gjort de andra saker vi frågade om i

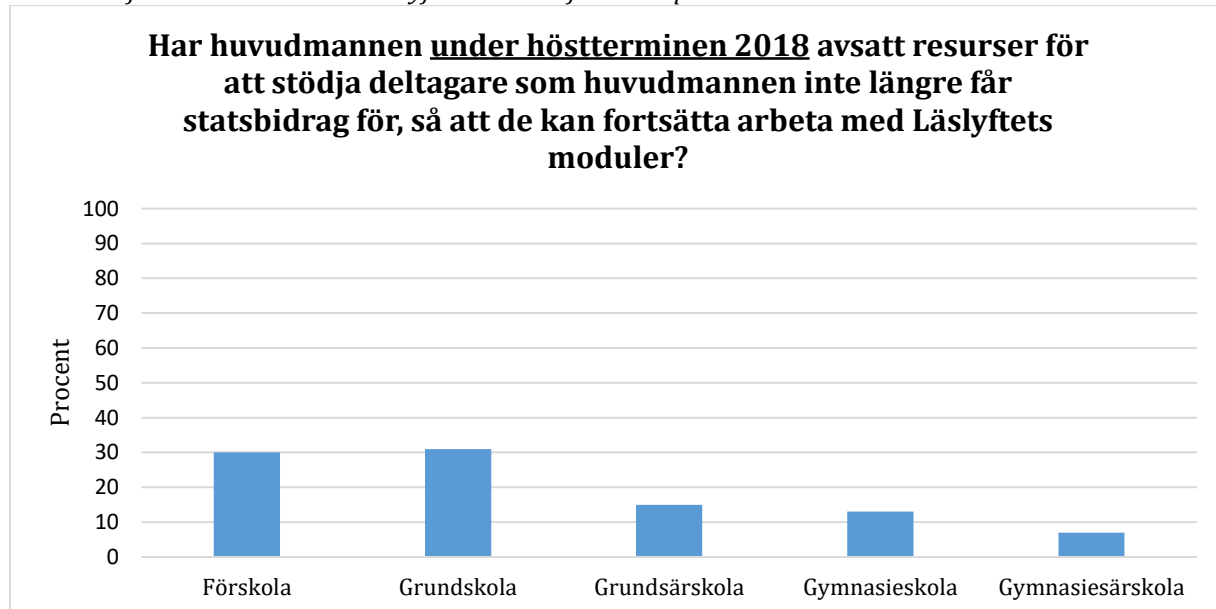
delfrågorna. För att ta ett par exempel. Drygt sju av tio (71%) av de som utsett samordnare hade också följt upp hur Läslyftet hade fungerat på de förskolor/skolor som deltagit. Likaså svarade sju av tio (72%) av de som hade samordnare att de hade möjliggjort för förskolor/skolor att arbeta med moduler inom andra kompetensutvecklingsområden medan bara hälften (50%) av de som inte hade någon samordnare uppgav att de hade möjliggjort detta.

Sammantaget visar resultaten att huvudmännen fortfarande är aktiva i att främja ett arbete med Läslyftet hösten 2018 men mer så om de fortfarande har enheter som deltar med statsbidrag än annars. En mycket stor andel av huvudmännen betonade barns och elevers språk-, läs- och skrivutveckling och en stor andel hade följt upp Läslyftet på enheter som deltagit. Enligt dem själva har också en stor andel möjliggjort för enheter att arbeta med moduler inom andra kompetensutvecklingsområden på Skolverkets lärportal vilket tyder på att kompetensutvecklingsmodellen varit uppskattad. Som kommer att framgå i kapitel 6 så prioriterade huvudmännen i slutet av hösten 2018 också främst andra kompetensutvecklingsområden än Läslyftet.

4.2 Resurser som avsatts för Läslyftet

För att få en bild av om Läslyftet fortlöpte på de skolor och förskolor som inte längre hade statsbidrag ställde vi en fråga om "huvudmannen under höstterminen 2018 avsatt resurser för att stödja deltagare som huvudmannen inte längre får statsbidrag för, så att de kan fortsätta arbeta med Läslyftets moduler" (F6).

Figur 3. Andel huvudmän som avsatt resurser under höstterminen 2018 för att deltagare i olika skolformer ska kunna fortsätta arbeta med Läslyftet *. Andel "ja-svar" i procent.

Antal svar: Förskola:122; Grundskola: 132; Grundsärskola:89; Gymnasieskola: 91; Gymnasiesärskola: 71.

*Andelar och antal baseras på de som uppgav att de hade dessa skolformer.

Som framgår av figur 3 var det en liten andel huvudmän som fortsatt stödja Läslyftet för dem som redan deltagit genom att avsätta egna resurser för detta. Störst andel, tre av tio, svarade att de avsatt resurser för att grundskolans deltagare (31%) och förskolans deltagare (30%) skulle kunna fortsätta med Läslyftet efter att statsbidraget upphört. Men bara två av tio uppgav detsamma för grundsärskolan (15%), gymnasieskolan (13%) och

en av tio för gymnasiesärskolan (7%). De huvudmän där alla eller en stor andel förskoleenheter deltagit i Läslyftet till och med läsåret 2017/18 svarade i högre grad att de hade avsatt resurser för att deltagarna skulle kunna fortsätta. De som svarade "ja" på att de hade grundskoleenheter med i Läslyftet höstterminen 2018, svarade också oftare att de hade avsatt resurser för att stödja deltagare i grundskolan som huvudmannen inte längre fick statsbidrag för. De huvudmän som bedömde Läslyftet som "mycket bra" för grundskolan var också mer benägna att svara "ja" på om de under höstterminen 2018 avsatt resurser för att stödja deltagare som huvudmannen inte längre får statsbidrag för.

Vi frågade också de som svarade "ja" på att de avsatt resurser "vilka resurser" som huvudmannen avsatt (F7). Svaren handlade främst om att ge tid för lärare så att de kunde fortsätta arbeta med Läslyftet, nedsättning i tjänst för handledare och insatser på huvudmannanivå, exempelvis att man tillsatt en samordnare för Läslyftet. Men även resurser för andra kostnader, såsom resekostnader, nämndes.

4.2.1 Tid för lärare

Närmare ett tjugotal huvudmän svarade att de hade gett tid för att deltagarna skulle kunna fortsätta med Läslyftet. Några skrev bara "tid" utan att förklara närmare, andra specificerade att det gällde "tid i schemat" eller "tid utanför barngruppen". Ytterligare andra skrev att deltagarna fick använda "planeringstid", "konferenstid" eller "tid i APT"⁸. En huvudman berättade att man organiserat "för att undervisning ska sluta 14.00 för alla för att möjliggöra läslyftsträffar". Några skrev att man schemalagt tid men med vissa begränsningar.

Vi schemalägger regelbundet och möjliggör för två lärargrupper att delta och förbereda Läslyftsmaterial under arbetstid.

Alla lärare i svenska på skolan, 12 st avsätter 90 min i månaden för Läslyftet tillsammans plus lika mycket inläsningstid/förberedelse av övningar i klassrummet."

Begreppet resurs har uppenbarligen uppfattats på olika sätt av huvudmännen. En skrev att "det behövs inga resurser, det görs på arbetstid".

Vikariekostnad, vilket får ses som en resurs för att frigöra tid för deltagarna, togs upp av ett par huvudmän. En berättade exempelvis att huvudmannen gett "ersättning för del av vikariekostnad för genomförande av Läslyftet i förskolan".

4.2.2 Tid för handledare

"Arbetstid för handledare", "nedsättning i tid för handledare för fortsatt handledning" eller "medel för att ersätta handledare vars nedsättning i tjänst inte täcks av statsbidrag" var en resurs som ett antal huvudmän bidragit med. Några specificerade hur mycket det handlade om.

Huvudmannen ersätter dessa på samma sätt som då statsbidrag utgått. Vi kallar detta för Efterlyftet. Modulerna används – men ofta i lägre tempo.

⁸ APT står för arbetsplatsträffar.

Andra specificerade att det gällde tid för att "möjliggöra för en lärare att fortsätta handleda två lärargrupper i Läslyftet på halvfart", "5% till handledare i förskola och grundskola", "tid för att utveckla sitt handledarskap 10-20% av heltid" eller "3000 kr/mån brutto som uppdragsersättning".

Ett par skrev att "vi använder våra förstelärare i arbetet" eller "skolans förstelärare har fått specifikt uppdrag att driva detta arbete vidare".

4.2.3 För samordning på huvudmannanivå

I och med att det inte blev någon processledarfunktion inbyggd i statsbidraget till Läslyftet så har huvudmännen, som vi visade tidigare, ibland tillsatt egna motsvarande uppdrag. Ett par huvudmän skrev att de inrättat en, eller i något fall tre, "tjänster som läs-, skriv- och språkutvecklare" och en berättade att huvudmannen hade gett resurser för "handledare till handledarna, stöd för planering och genomförande, dialoger med rektorer och förskolechefer". En berättade att de tillsatt en särskild "utvecklare och projektledare för Läslyftet". I något fall hade huvudmannen redan en språkutvecklare och skrev då att man "gett tillgång till kommunens språk-, läs- och skrivutvecklare". Någon hade tillsatt en förstelärare med inriktning på "språk-, läs- och skriv i förskolan".

I förskolan sker samordning centralt – stöd och samtal. Läslyftet följs också upp av huvudman under nätverksträffar och gemensamma träffar. I skolan har vi tidigare år haft samordning centralt då flera skolenheter har fortsatt att arbeta med Läslyftet utan statsbidrag.

Goda erfarenheter, då vi kunnat anpassa fart och innehåll efter förskolans/skolans behov. Jag har i egenskap av språkutvecklare samordnat och lett det arbetet tillsammans med förskolechef/rektor och förstelärare.

4.2.4 För övriga kostnader

Ett exempel på en övrig kostnad som huvudmännen i några fall avsatt resurser för handlade om reskostnader. En huvudman från förskolan tog upp de kostnader det innebär att få ihop tillräckligt stora Läslyftsgrupper.

Svårast i förskolan är att få till grupper i den storlek som krävs. Det har behövts resa från mindre enheter som ligger på landsbygden vilket kostar, i tid, planering och resekostnader.

En huvudman berättade att man gett stöd till föreläsare och forskare som också hade "handlett i lokala handledarutbildningsinsatser" och ett par huvudmän nämnde också tillgång till lokaler som en extra kostnad. En skrev att två pedagoger deltar i skolverkets satsning på språk-, läs- och skrivutveckling i förskolan". Några huvudmän nämnde också att de fortsatt med Läslyftet genom att "driva Läslyftet i egen regi i projektform", också det exempel på extra resurser som huvudmannen avsatt.

Sammantaget visar resultaten att tre av tio huvudmän avsatt egna resurser för fortsatt arbete med Läslyftet utan statsbidrag i förskolan och grundskolan. I övriga skolformer är det en mindre andel huvudmän som avsatt egna resurser för detta. Huvudmännen har framförallt tillhandahållit tid för lärare, nedsättning i tjänst för handledare och insatser på huvudmannanivå, exempelvis genom att tillsätta en samordnare för Läslyftet.

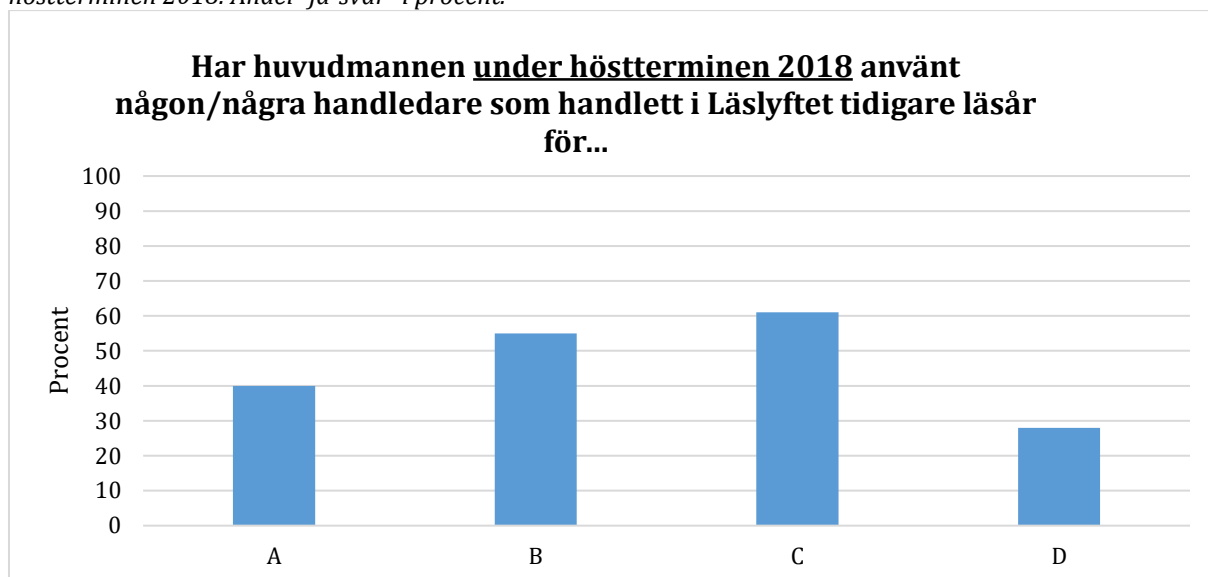
5. Kvarstående effekter av Läslyftet

Läslyftets kvarstående effekter undersöktes dels genom enkätfrågor med fasta svarsalternativ, dels genom en öppen fritextfråga där huvudmännen kunde lyfta fram förändringar som de hade uppmärksammat och som de tillskrev Läslyftet. Frågorna med fasta svarsalternativ handlade om fortsatt användning av handledarna samt om kvarstående förändringar av undervisnings- och fortbildningskulturen på skolorna och förskolorna.

5.1 Fortsatt användning av handledarna

En tanke med Läslyftet är att de som utbildas till handledare skall kunna fortsätta att handleda eller vara ett stöd på annat sätt även efter att Läslyftet har upphört med statsbidrag. Huvudmännen fick därför svara på en fråga om hur handledare som handlett i Läslyftet under tidigare läsår användes under höstterminen 2018 (F8).

Figur 4. Andel huvudmän som använt handledare som handlett i Läslyftet tidigare läsår för olika uppdrag höstterminen 2018. Andel "ja-svar" i procent.

Antal svar: A:155; B:156; C:154; D:153.

A = Att fortsätta handleda i Läslyftet

B = Att handleda annan kompetensutveckling

C = Att arbeta med skolutveckling på annat sätt än genom handledning

D = Ledningsuppdrag

Fyra av tio huvudmän (40%) svarade "ja" på att handledare som hade handlett i Läslyftet under tidigare läsår hade fortsatt att handleda i Läslyftet även under höstterminen 2018.⁹ Huvudmän som hade haft ungefär hälften eller fler förskoleenheter med i Läslyftet med statsbidrag fram till och med läsåret 2017/18 svarade i högre utsträckning "ja" på att de höstterminen 2018 använde tidigare handledare för att fortsätta handleda i Läslyftet. Såväl de huvudmän som hade förskolor som de som hade grundskolor som deltog i Läslyftet höstterminen 2018 med statsbidrag svarade också i högre grad "ja" på att de hösten 2018 använde handledare för att fortsätta handleda i Läslyftet. Svaren säger ingenting om huruvida huvudmännen hade fått fortsatt statsbidrag till dessa handledare eller

⁹ Ett ja-svar behöver dock inte innebära att alla handledare hos huvudmannen hade fortsatt att handleda eller fått något utvecklings- eller ledningsuppdrag.

inte, men man kan utgå ifrån att åtminstone en del hade fått det. Huvudmän som hade förskolor och som svarade att Läslyftet sammantaget var "mycket bra" för förskolan svarade också betydligt oftare att de höstterminen 2018 använde de handledare som handlett tidigare åt till att fortsätta handleda i Läslyftet.

Fler än hälften av huvudmännen uppgav att handledarna hade fortsatt att handleda annan kompetensutveckling (55%). Detta var vanligare hos offentliga huvudmän.

Det var också vanligt att de tidigare handledarna höstterminen 2018 arbetade med annan skolutveckling eller hade fått ledningsuppdrag. Drygt sex av tio (61%) huvudmän uppgav att handledarna arbetade med skolutveckling och nästan tre av tio (28%) svarade att de hade fått någon typ av ledningsuppdrag.

De som svarade "ja" på att de höstterminen 2018 använde handledarna för något handlednings-, skolutvecklings- eller ledningsuppdrag svarade också i högre grad "ja" på att dessa användes för de andra uppdragen. Det behöver dock inte handla om att samma person användes för fler än ett uppdrag. Men vi ser alltså att handledarskapet kan vara en karriärväg för de lärare eller andra som utsetts till handledare i Läslyftet, något som också bekräftas av uppföljningsenkäterna till handledarna.

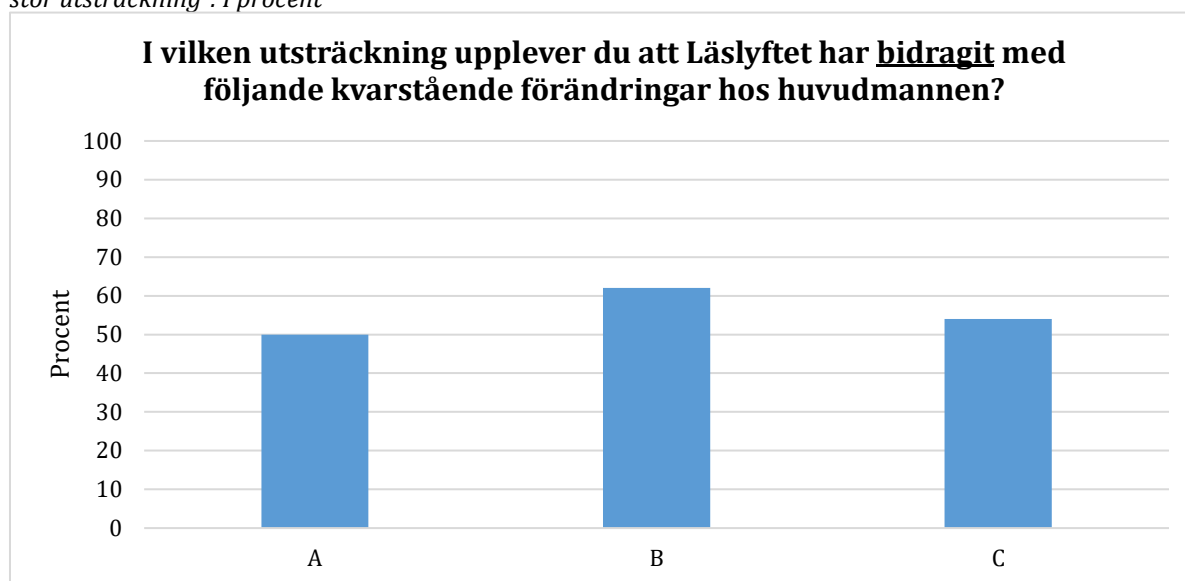
Handledarutbildningen och handledningen kommenterades också i fritext med formuleringar som att handledningen inneburit att "lärare som håller i fortbildningen får växa" och att "kompetensen finns kvar i kommunen" när de använder egna handledare som utbildare. En huvudman skrev:

Det har varit en fördel att använda förstelärare som handledare, dessa har fått en bra kompetensutveckling genom Skolverkets handledarutbildning som vi har stor nytta av i fortsatt utvecklingsarbete

5.2 Kvarstående effekter på undervisnings- och fortbildningskulturen

Enligt drygt hälften av huvudmännen har Läslyftet "i stor utsträckning" bidragit till kvarstående förändringar på undervisnings- och fortbildningskulturen, mätt genom tre frågor med fasta svarsalternativ som avsåg att undersöka detta (F9).

Figur 5. Kvarstående förändringar av Läslyftet hos huvudmannen. Andel som använde svarsalternativet "i stor utsträckning". I procent

Antal svar: A:155; B:154; C:155

A = Fördjupat det pedagogisk-didaktiska samtalet mellan huvudmannens förskoleenheter/skolenheter

B = Stärkt huvudmannens kvalitetsarbete i språk-, läs- och skrivutveckling

C = Stärkt huvudmannens kompetensutvecklingspolicy för gemensam kunskap och förhållningssätt

På frågan om Läslyftet fördjupat det pedagogisk-didaktiska samtalet mellan huvudmannens enheter svarade hälften (50%) av huvudmännen att Läslyftet hade bidragit till detta "i stor utsträckning" och ytterligare en tredjedel (33%) uppgav att så hade skett "i liten utsträckning". Endast ett fåtal (4%) svarade att så "inte alls" hade skett. Drygt en av tio (12%) använde svarsalternativet "vet ej/inte aktuellt".. Huvudmän som hade grundskolor och som uppgav att Läslyftet var "mycket bra" för grundskolan var mer benägna att "i stor utsträckning" se kvarstående förändringar på det pedagogisk-didaktiska samtalet mellan huvudmannens skolenheter.

Vi frågade också i vilken utsträckning Läslyftet stärkt huvudmannens kvalitetsarbete i språk-, läs- och skrivutveckling. Drygt sex av tio (62%) använde svarsalternativet "i stor utsträckning" på denna fråga medan knappt tre av tio (28%) använde sig med svaret "i liten utsträckning". Endast fyra stycken (3%) svarade att så "inte alls" hade skett och en av tjugo (5%) använde alternativet "vet ej/inte aktuellt". En större andel av de huvudmän som uppgav att Läslyftet var "mycket bra" för förskolan uppgav också att Läslyftet stärkt huvudmannens kvalitetsarbete i språk-, läs- och skrivarbete "i stor utsträckning". Det samma gällde de huvudmän som ansåg att Läslyftet var "mycket bra" för grundskolan.

När det gäller om och i vilken utsträckning Läslyftet stärkt huvudmannens kompetensutvecklingspolicy svarade drygt hälften (54%) att så hade skett "i stor utsträckning" och tre av tio (31%) använde svarsalternativet "i liten utsträckning". Knappt en av tio (8%) svarade att så "inte alls" hade skett och ungefär lika många (7%) använde svaret "vet ej/inte aktuellt". Även på denna fråga svarade en större andel av de huvudmän som uppgav att Läslyftet var "mycket bra" för förskolan och grundskolan att Läslyftet gett effekt "i stor utsträckning", i detta fallet för att stärka kompetensutvecklingspolicyen.

5.3 Övriga kvarstående effekter av Läslyftet

På en öppen fråga om Läslyftet bidragit till några ”andra kvarstående förändringar” (F10) valde 100 huvudmän (64%) att svara. En huvudman skrev att ”om det ska bli någon riktig effekt av Läslyftet behöver man fortsätta detta arbete även efter Läslyftet”.

Några skrev ”nej” eller ”nej, inte mer än andra lyft” och någon skrev ”vet ej” men de allra flesta gav konkreta exempel på förändringar som de uppgav att Läslyftet hade bidragit till. Bland citaten nedan finns även utsagor som huvudmännen skrev under frågan om ”fördelar med Läslyftet” och som vi har bedömt handlar om förändringar som huvudmännen identifierat. Vi börjar med ett par citat som belyser flera av de aspekter som lyftes i svaren på frågan och som visar hur sammansatta svaren kunde vara.

När kommunen planerar, genomför och följer upp kompetensutveckling så följer vi Läslyftets/Matematiklyftets modell och tycker att den ger effekt. Att läsa i samma takt som med statsbidrag upplevde våra lärare gick lite för fort. Vi har även läst moduler utan statsbidrag på halvfart dvs varannan vecka med goda erfarenheter. Vi har fått utbildade handledare som är en stor tillgång vid kompetensutveckling. Processledarutbildningen som vår språk-, läs och skrivutvecklare fick gå har lyft henne och bidragit i olika SKA¹⁰-processer. Men framförallt har Läslyftet bidragit till ett gemensamt språk mellan lärare och skolor för elevers språk-, läs och skrivutveckling. Läslyftet har bidragit till att vi har utvecklat undervisningen genom kollegialt lärande.

Stort stöd i fortsatt kompetensutveckling, framförallt genom alla de filmer och texter som finns på Lärportalen. Jag som är huvudmannens kontaktperson är språkutvecklare och träffar lärare/förskollärare i olika sammanhang och kan då ”skraddarsy” kompetensutveckling för olika enheter. En annan kvarstående förändring är att Läslyftet lett till en ökad insyn i den kompetensutveckling som förekommer på olika enheter, samt att huvudmannen har en överblick över vad som pågår. Det ger även samordningsvinster. Ny kompetensutveckling kan knytas till tidigare.

Kategoriserar man de kvarstående förändringar som huvudmännen tagit upp får man en lång lista på bidrag som Läslyftet alltså kan ge: förstärkt betoning på språkutveckling och ett språkutvecklande arbetssätt, en förändrad organisation för kompetensutveckling, en förändrad kompetensutvecklingsmodell med kollektiva samtal, nya kunskaper och erfarenhetsutbyte mellan lärarna, förändrad undervisning, utbildade handledare samt att arbetet med Läslyftet fortsätter eller leder till kompetensutveckling inom andra utvecklingsområden.

5.3.1 Visat på vikten av ett språkutvecklande arbetssätt

En handfull huvudmän lyfte fram att Läslyftet ”satt ämnet på kartan”, och visat på vikten av språkutveckling.

All pedagogisk personal har fått en grund för och en ökad medvetenhet om den språk-, läs- och skrivutvecklande undervisningen i förhållande till sina ämnen/sin verksamhet”.

”Vi har fått fokus på språkutvecklande arbetssätt och planerar för insatser framöver”, skrev en annan huvudman. En betonade att Läslyftet hade ”bidragit till att stärka vikten av en språk- och kunskapsutvecklande undervisning i alla skolformer”. Det fanns också mer specifika kommentarer som att det numera ”finns ett fokus på att utveckla läsinläring”.

¹⁰ SKA står för språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt eller systematiskt kvalitetsarbete.

Det fanns också några huvudmän som betonade att språkutveckling varit prioriterat redan före Läslyftet. En berättade att "vi har under många år arbetat med språkutveckling på liknande sätt som Läslyftet". Dessa huvudmän poängterade ändå att satsningen på Läslyftet hade förstärkt det egna arbetet.

Initierade en "språksatsning" redan innan Läslyftet startade. Denna har fortgått under ett antal läsår och integrerats med Läslyftet. Språksatsningen kvarstår även om förskolor/skolor generellt är "klara" med Läslyftet. Representanter från förskolor och skolor träffas regelbundet för att fördjupa utvecklingen av ett språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt, från förskola till gymnasium.

Andra ville snarare förklara avsaknaden av förändringar med att "i många verksamheter så belyser Läslyftet saker som redan görs".

5.3.2 Förändrad organisation för kompetensutvecklingen

En typ av förändring som nämndes i detta sammanhang var en ändrad planering av huvudmannens kompetensutveckling eller specifikt en ändrad planering av arbetet med elevernas språkutveckling. En berättade att det numera finns en "processplan centralt i kommunen gällande språkarbete". En annan skrev att "de förbättrade resultat som vi ser är en konsekvens av att skolor börjat organisera för lärares lärande och har tillgång till kvalitativt och lättåtkomligt material". Att Läslyftet också kan vara starten på något nytt framkom i vissa fall.

I vår internbudget har vi uppdraget att utveckla professionsnätverk. Det pågår! Satsningen på språkutvecklande arbetssätt från huvudmannen är i sin linda.

En del i detta nya kan vara att alla lärare deltar så att man får en gemensam kunskapsbas på skolan/förskolan:

Utifrån vår analys beslutade vi att skruva om och vi har fortsatt i riktning mot tillgängliga lärmiljöer och Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt där samtliga enheter måste delta för att höja den gemensamma basen.

Andra organisatoriska förändringar som togs upp gällde handledning där en huvudman berättade att man har en "lokal handledarutbildning till alla förstelärare" och att man på så sätt tillvaratar "den kunskap handledare besitter genom handledarutbildningen". Ytterligare några nämnde handledarnas kompetens att lära upp andra handledare som ett viktigt bidrag från Läslyftet.

De kvarstående förändringar som finns, finns i den pedagogiska utvecklingsorganisationen. Vi använder kompetensen från de handledare som deltog i Läslyftet och har fört över arbetsättet till andra utvecklingsområden.

Andra saker som lyftes fram var att "Läslyftet legitimerade kompetensutveckling både hos skollädares och lärarna" och att "huvudmannen arbetar med spridning av de erfarenheter som de verksamheter som varit delaktiga har gjort". En skrev att "arbetsättet i mattelyftet och Läslyftet används i det systematiska kvalitetsarbetet i kommunen".

En annan organisatorisk förändring som togs upp var att Läslyftet bidragit till en "systematisk uppföljning av screening och tester. Ett mer riktat fokus på språkutvecklande arbetssätt, framförallt i de högre årskurserna. Vetskapen av vad som saknas finns."

5.3.3 Läslyftets kompetensutvecklingsmodell används inom andra utvecklingsområden

Uppåt ett trettiotal huvudmän skrev att huvudmannen ändrat sin modell för kompetensutveckling åt en mer kollegial sådan med en "förskjutning mot kollegialt lärande, vetenskapligt förhållningssätt och beprövad erfarenhet" även för andra utvecklingsområden än språkutveckling. "Det kollegiala lärandet och den struktur som lyften bygger på har gått att överföra på andra utvecklingsarbeten vilket har varit en framgångsfaktor". Exempel på ett annat område där kollegiala samtal nu används var "specialpedagogik för lärande eller andra utvecklingsarbeten". En skrev att "den formella mötesstrukturen har bibehållits" och vi uppfattar det som att det är de kollegiala samtalen som avses. Just strukturen och det "systematiska arbetssättet" verkar vara någonting som många har anammat, liksom "vikten av organiserad fortbildning och att det är tid mellan föreläsningar där man prövar sin egen praktik mot det forskningsbaserade". Detta ligger helt i linje med de förhoppningar Skolverket har haft med de olika lyften. En skrev att "vi har tagit med oss lärdomar från arbetet med Läslyftet till andra satsningar". En annan berättade att man nu tagit ett större grepp och "planerar för att alla förskolor i kommunen ska genomgå minst en modul".

En huvudman poängterade att det är en förändring att det "finns en samsyn i att det är en kompetensutvecklingsform man gärna fortsätter att nyttja". En annan nämnde att man även använder modellen för kompetensutveckling med skolledarna där "det kollegiala lärandet har varit en framgångsfaktor som blivit ett naturligt inslag i utbildningen."

En huvudman skrev dock att man inte ser förändringarna så tydligt på huvudmannanivå. "Däremot har rektorer och förskolecheferna anammat Läslyftet och använder arbetssätt, handledare och moduler även utanför Läslyftet".

5.3.4 Nya kunskaper, synsätt och samtalsmönster och ett ökat erfarenhetsutbyte

Förändringar som uppmärksammats hos lärarna togs upp av drygt ett tiotal huvudmän. "Medvetenheten om språkutvecklande arbetssätt har ökat", kommenterade en huvudman. Det kunde också handla om en "ökad förståelse för elever med annat modersmål och metodiska arbetssätt", "större medvetenhet om läsningens betydelse för barnens framtida läsförståelse", "ökad undervisningskompetens" eller att "lärarna är mer medvetna om vikten att jobba med text (i alla ämnen) för att både underlätta och förbättra läsförståelse och literacy". En huvudman skrev att lärarna fått "ökad kunskap om ämnesspråket i alla ämnen" och en annan ansåg att "lärarna blir mer engagerade och insatta i hur inläring sker". Det senare citatet pekar inte specifikt ut språkinläring men man får anta att det är det som avses.

Några betonade särskilt att det är positivt att de kollegiala samtalen ger ett erfarenhetsutbyte. "När vi träffades samtalade vi och utbytte erfarenheter", skrev en huvudman som också verkar ha ingått i en läslyftsgrupp. Att "alla deltar" lyftes fram av vissa huvudmän som en fördel, det vill säga att det hade varit en "gemensam kompetensutveckling för alla pedagoger". En huvudman från grundskolan belyser vad Läslyftet kan innebära för skolan och lärarkollegiet.

Fördelarna av att på ett strukturerat och systematiskt sätt lära av varandra är många. Bl.a. ökar det likvärdigheten inom skolans arbete, det ökar därmed rättssäkerheten, det stärker Vi-känslan på skolan, det ökar bildningsnivån, det tydliggör målbilden för skolans arbete, det ökar kvaliteten på utbildningen och det leder till motivation bland deltagande personal. Det

finns naturligtvis mer jag skulle kunna skriva som jag inte kommer på just nu och ovan angivna exempel är inte rangordnade.

Några huvudmän såg särskilda fördelar med att kompetensutvecklingen hade gett erfarenhetsutbyte över skolans enheter. En skrev att Läslyftet bidragit till en "gemensam agenda på förskolor, skolor och mellan enheter." och en annan att det blivit ett "samarbete mellan pedagoger från olika enheter, t ex grundsärskola och gymnasiesärskola". Andra hade fokus på utbytet mellan skolans stadier. "Mycket positivt att ha grupper som är stadieöverskridande - ta del av varandras erfarenheter och berika varandra på den egna enheten", var en kommentar. Andra betonade erfarenhetsutbytet mellan arbetslagen och menade att Läslyftet "uppmuntrade till diskussioner i arbetslagen". En uttryckte det som att:

Lärare som deltagit har fått tid att diskutera över arbetslagsgränser. Mycket kunskap har förmedlats mellan de som deltagit. Lyxen att få tid att tala om pedagogiska frågor.

En huvudman skrev att "det som var extra bra var att handledaren handledde grupper på både låg-, mellan- och högstadiet vilket gjorde att erfarenheter utbyttes och deltagarna fick insikt i arbetssätt i respektive stadie". Ytterligare andra lyfte fram utbytet mellan lärare i olika skolämnen: "Den stora fördelen är att det bygger samarbete över ämnesgränser, en riktig ögonöppnare för många".

Flera huvudmän poängterade att Läslyftet inneburit "en gemensam grund" och att "personalen får en samsyn och även ett gemensamt arbetssätt". Andra uttryckte något liknande genom att skriva att Läslyftet gett "en gemensam plattform att utgå ifrån" eller att man fått "ett gemensamt projekt att enas kring över lärargrupperna".

Det var bra med gemensamma diskussioner och arbetet med Läslyftet gav oss ett gemensamt förhållningssätt och vokabulär för det fortsatta arbetet. Vi kunde ha diskussioner över åldersgränserna med lärare för både yngre och äldre elever. Uppgifterna som lärarna skulle genomföra med eleverna kunde anpassas efter olika åldrar. Vi har fått in ett bra arbetssätt med pedagogiska möten för våra lärare där vi kan arbeta med olika utvecklingsområden antingen med lärare för åk 1-5 eller 6-9 eller alla tillsammans.

En huvudman betonade att det var en stor fördel att "alla lärare inom grundskolan deltagit" så att det blev en "gemensam grund på skolan". Några poängterade att det är en fördel att Läslyftet ger en "samsyn oavsett ämne".

Läslyftet har bidragit till att ämneslärare i ökad utsträckning förstår att de också har ansvar för att stödja elevers språkutveckling med utgångspunkt på språket i ämnet. Strukturer för kollegialt lärande har blivit mer implementerat.

Det är en stor fördel att Läslyftet i skolan är anpassat så att alla lärare oavsett ämneskompetens kan delta. Det skapar samsyn kring förhållningssätt och val av arbetsmetoder i ett helt arbetslag.

En skrev att "det har skapat en bättre samsyn, mer samarbete och en större öppenhet att dela erfarenheter inom lärargruppen" och en annan bedömde att "Läslyftet har bidragit till ökad gemensam förståelse, fördjupade samtal och breddad kompetens". En huvudman tog upp att samsynen har en betydelse för kvalitetsarbetet:

Läslyftet i förskolan bidrar också till gemensamma förhållningssätt samt skapar resultat inom andra områden då det finns en samsyn inom kvalitetsarbetet att planera, genomföra och

utvärdera. Ex. När man tittar på lärmiljön för t.ex. läsning upptäcker man andra områden i lärmiljön och kan applicera samma arbetssätt för vidare utveckling. Varje grupp utvecklar metodval och ämneskompetens.

Andra lyfte fram att samtalen lett till ett "stärkt yrkesspråk". "Alla talar samma språk" är en kommentar som återkommer och några förtydligar att Läslyftet "ger en gemensam syn och förhållningssätt på innehållet i utbildningen" eller att "lärarna har skapat ett gemensamt språk för elevernas språk-, läs- och skrivutveckling". Det "blir en röd tråd genom alla skolformer". En skrev att "så gott som alla lärare på grundskolan och grundskola har en gemensam kunskapsbas och ett professionellt språk exempelvis omkring textsamtal". "I alla olika personalgrupper pratas språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt" uppgav en huvudman. En annan sa att Läslyftet "lyft samtalet kring läsning" och en skrev att Läslyftet "bidragit till en större förståelse och ökat samarbete mellan olika lärargrupper som tidigare inte genomfört gemensamma fortbildningar". Någon lyfter i detta sammanhang också fram vikten av att lärare med olika kompetens har fått delta:

"Alla" pratar språk och vikten av att jobba språk- och kunskapsutvecklande (SKUA)¹¹. Man blir mer medveten om att detta med SKUA är ett förhållningssätt och inte en metod!

Några använde också ordet "likvärdighet" i detta sammanhang, t.ex. att fördelen med kollegiala processer är att de "främjar likvärdigheten, främjar samsyn, utvecklar samtalet som en lärande process".

Några lyfte fram att Läslyftet "stärkt sammanhållningen" och gett en gemensam syn på läs- och skrivinläring. En skrev att den gemensamma synen "har utmynnat i en läs- och skrivplan för F-9".

En huvudman skrev att hen ansåg det för tidigt att veta vilka förändringar som med säkerhet kommer att följa i Läslyftets fotspår eftersom Läslyftet fortfarande pågår inom förskolan men hade ändå märkt att "pedagogerna pratar bokval, barngruppens storlek, placering vid lässtund m.m."

5.3.5 Förändringar i undervisningen

Ett tjugotal huvudmän tog upp förändringar som hade med undervisningen att göra. Flera av de som nämnde undervisningen var dock ganska vaga i sina uttalanden. En skrev exempelvis att "lära kollektivt är positivt och inbjuder till mer samarbete och teamtänk i praktiken". Andra uttrycker sig med ord som att "lärare har fått möjlighet att utveckla sin undervisning tillsammans med kollegor" eller att "erfarenheterna skapar goda förutsättningar för goda lärmiljöer för eleverna och förändrad undervisningspraktik". I dessa fall sägs alltså ingenting om huruvida en förändring faktiskt har skett. Men i de flesta fall var uttalandena mer specifika.

Bättre gemenskap och samarbete genom verksamheten vad gäller läs- och skrivinläring (vi är en F-9 skola). Arbete med den röda tråden har blivit mycket tydligare.

"Pedagogerna tänker annorlunda nu när de läser för barnen än före Läslyftet, val av litteratur påverkas också" skrev en huvudman och en annan uppgav att man utvecklat flera saker i undervisningen "arbetssätt och innehåll, även uppföljningen". Just uppföljningen nämndes även med formuleringen att "effekten av undervisningen följs upp".

¹¹ SKUA står för språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt.

Vi "arbetar utifrån ett språkutvecklande arbetssätt i mycket större utsträckning" berättade en huvudman. En annan skrev att Läslyftet bidragit till "arbetsglädje" och "användbara metoder direkt till barngruppen och barnen". En skrev att undervisningen förändrats "i flera ämnen – inte svenska utan ex praktiskt/estetiska".

Många lärare i praktiskt/estetiska ämnen har verkligen tagit till sig modulernas innehåll och förändrat delar av sin undervisning till förmån för de språksvaga eleverna.

Ett par huvudmän specificerade lite närmare hur undervisningen ändrats. En huvudman rapporterade från förskolan.

Ökad förståelse hos pedagogerna. Att det är viktigt att vi arbetar med läsning utifrån ett undervisande perspektiv. Pedagogerna har tagit till sig att de är förebilder för ett lustfyllt lärande kring böcker, berättande och kommunikation genom text. Förändringar i barnens miljö. Alla förskolor har inrättat miljöer för boksamtal, läsning och berättande med gestaltande material. Alla förskolor har en miljö som stödjer barnens skrivande.

"Pedagogerna har fått kunskap om att man kan läsa på många olika sätt. Vi ser att pedagogerna läser mera nu både planerat och oplanerat" uppgav en och en annan skrev att det handlade om "ökad läsning och arbete med begreppsförståelse". En huvudman rapporterade också om "ett ökat samarbete med kommunens barnbibliotekarier".

Ett citat lyfter fram förändringar till ett mer språkutvecklande arbetssätt i förskolan.

Under hela läsåret har vi arbetat med läs och skriftspråket men under vårterminen har intresset bara ökat. Vi har satt upp ordbilder och deras namn lite överallt på avdelningen, vi lägger deras namn vid matbordet att leta efter. Vi har haft namnen med i samlingen och även gjort en skriv och läs hörna med olika material. Och mycket mera.

"Lärarna säger att de ändrat undervisningsmetoder efter kompetensutvecklingen", skrev en huvudman och en annan berättade att "vi ser att undervisningen har en tydligare struktur inom gymnasieskolan, detta kan också vara fallet i övriga skolformer men vi har inte tydliga belegg för det än". En huvudman specificerade att: "De skolor som haft med alla lärare i Läslyftet har jobbat mer aktivt med läsning i alla ämnen än tidigare."

5.3.6 Utbildade handledare och språkutvecklare

Redan i avsnitt 3.2, under fördelarna med Läslyftet, tog några huvudmän upp handledarutbildningen men på denna fråga skrev ett par huvudmän även om hur handledningen förändrat skolans verksamhet.

Vi har nu ca 70 pedagoger inom vår verksamhet som har deltagit i handledarutbildning och har erfarenhet av att leda kollegialt lärande. Detta är en stor resurs för fortsatt kompetensutveckling.

Många skolor har institutionaliserat arbetet genom att handledare fått uppdraget inom sin förstelärartjänst och att arbetet fortlöper.

En annan berättade att de nu "har en intresserad handledare som fortsätter att utbilda sig i språkutvecklande arbetssätt och på sikt hoppas vi att det ger effekt hos övriga lärare". En huvudman tog upp att en kvarstående förändring är att "en specialpedagog har gått Skolverkets utbildning till Språk, läs, och skrivutvecklare för förskolan". Ytterligare en tog upp Läslyftets betydelse som en "bra fortbildning för handledaren som i dag nu håller på

med SKUA som processledare”. Hen gav också en eloge till Skolverket vars ”utbildningar till handledare håller hög klass (även NT-satsningen, mattelyftet) och bidrar till att höja ribban ute på skolorna, absolut”.

5.3.7 Bra material som används även efter Läslyftet

Ett par stycken skrev att Läslyftets material i modulerna har gått att använda även efter att skolans statsbidrag upphört.

Vår erfarenhet är att samtliga förskolor och grundskolor som deltagit är mycket nöjda och flera har fortsatt med Läslyftet efter avslutat standardår.

Bra moduler som flera använt året efter när de fortsatt själva utan statsbidrag och på halvfart.

Någon skola har fortsatt utan statsbidrag för att åter läsa texter i genomgångna moduler för en djupare förståelse och diskussion.

5.3.8 Förändringar på elevernas språk, läs- och skrivutveckling

Elevernas språk-, läs- och skrivutveckling togs bara upp av en handfull huvudmän. ”Det gör en skillnad för de barn vars pedagoger deltar”, skrev en utan att närmare specificera vad för skillnader det handlade om. Men några var mer exakta i sina uttalanden.

Högstadiet kan märka att eleverna som kommer har arbetat med strategier för läsning (grundskola). Svårt att se om betygen har ökat pga Läslyftet, men vi ser att fler har godkänt i svenska än innan Läslyftet (grundskola).

På de skolor som hade Läslyftet för två-tre år sedan kan vi se att eleverna presterar bättre i läsflyt och läsförståelse.

Fördelarna har varit ett ökat intresse för högläsning på olika sätt och pedagoger har blivit mer medvetna om sin roll i att bjuda in barnen i böcker eller andra texter. De har också provat på nya sätt att närma sig en bok/text. Intresset för böcker har ökat både hos pedagoger och barn. Föräldrarna har visat stort intresse för Läslyftet.

Barnen verkligen suger in allt med positivitet och nyfikenhet intresse. Och vi ser hur barnen utvecklas inom skriftspråket. Några har lärt sig skriva sina namn, några känner igen sin första bokstav och några känner igen sina namn och även kompisars.

Ett par huvudmän gav uttryck för en förhoppning om en sådan kvarstående förändring på elevernas språkutveckling i framtiden men att det inte är något de kan se än.

Sammanfattningsvis bedömde drygt hälften av de huvudmän som besvarade enkäten att Läslyftet ”i stor utsträckning” bidragit till att stärka och utveckla undervisnings- och fortbildningskulturen. Huvudmännen rapporterade om kvarstående effekter där handledarna får en fortsatt roll för skolutveckling och handledning, ett stärkt kvalitetsarbete när det gäller språk-, läs- och skrivutveckling och mer inriktat kompetensutvecklingspolicyn mot ett gemensamt kunskaps- och förhållningssätt. Läslyftet har också bidragit till att kompetensutvecklingsmodellen användes i flera sammanhang. Huvudmännen beskrev också kvarstående förändringar i lärares undervisning.

6. Kompetensutvecklingsbehov efter hösten 2018

På frågan om huvudmannen idag prioriterar kompetensutveckling inom andra utvecklingsområden *mer än språk-, läs- och skrivutveckling* (F11) svarade drygt nio av tio "ja" (92%). Samtidigt kan man konstatera att nästan en av tio (8%) svarade "nej" dvs. att man fortfarande prioriterar Läslyftet lika högt eller högre än andra utvecklingsområden.

Ett par huvudmän lyfte fram att de satsade resurser på andra områden där samma kompetensutvecklingsmodell användes. En nämnde "matte/programmering och digitalt lärande". En annan hade planerat "en lokal kompetensutveckling i samma modulsystem som Läslyftet men med arbetsområden som prioriterats av pedagogerna" till exempel ledarskap i klassrummet, textbearbetning och betyg och bedömning".

Några huvudmän förklarade att lyften eller andra kompetensutvecklingsinsatser konkurrerar med varandra.

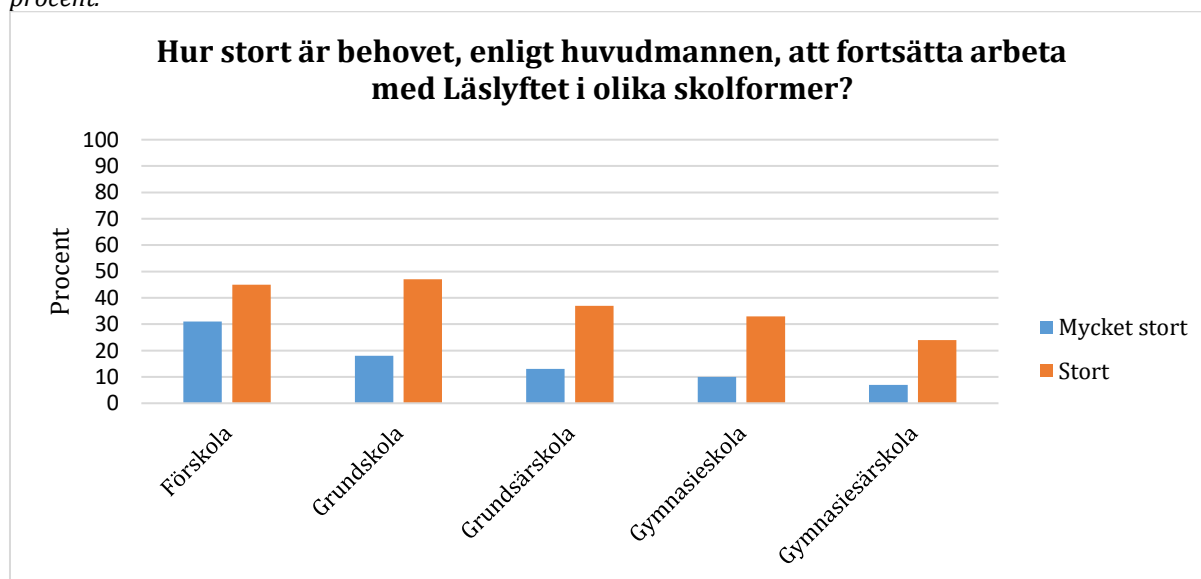
Lyft är en modell som vi uppskattar. Vi har haft stor glädje av att samtliga deltagit i matematiklyftet. Vårt dilemma är att i takt med nya utvecklingsinsatser så har vi inte riktigt orkat att följa upp och hålla i våra lyft.

Vi saknar behov av just Läslyftet just nu eftersom vi nu får fantastiskt processtöd av Skolverket just nu i form av utbildning av 2 handledare i förskolan och 2 i skolan i SKUA 80% tjänst + utbildningen, och sedan medel till kollegialt lärande i samband med implementeringen av SKUA under ht 18-ht 19

6.1 Behov av att fortsätta med Läslyftet

I enkäten ingick en fråga om hur stort behovet är, enligt huvudmännen, att fortsätta arbeta med Läslyftet i olika skolformer (F12). Figuren nedan illustrerar detta.

Figur 6. Huvudmännens bedömning av behovet av att fortsätta arbeta med Läslyftet i olika skolformer. I procent.

Antal svar: Förskola:127; Grundskola: 135; Grundsärskola:99; Gymnasieskola: 101; Gymnasiesärskola: 76. Andel och antal svar baseras på de som uppgav att de hade dessa skolformer.

Som framgår av figuren ovan ansåg huvudmännen att behovet av att fortsätta med Läslyftet är störst inom förskolan. Här svarar drygt tre av tio (31%) att behovet är "mycket stort" och ytterligare mellan fyra och fem av tio (45%) att behovet är "stort". Att det finns ett fortsatt behov av Läslyftet för förskolan är inte så konstigt med tanke på att förskolan inte hade tillträde till Läslyftet förrän läsåret 2017/18. Trots att grundskolan, inklusive förskoleklassen, och grundsärskolan varit med längst i Läslyftet markerade ändå mellan en och två av tio (18% för grundskolan och 13% för grundsärskolan) att behovet fortfarande är "mycket stort" och nästan fyra till fem av tio (47% respektive 37%) att behovet är "stort". Gymnasieskolan och gymnasiesärskolan är de skolformer som huvudmännen bedömer har lägst behov av att fortsätta med Läslyftet. Här svarade cirka en av tio (10% för gymnasieskolan respektive 7% för gymnasiesärskolan) att behovet var mycket stort, men även för dessa skolformer uppgav mellan en fjärdedel och en tredjedel (33% respektive 24%) att behovet fortfarande är stort. De huvudmän som ansåg att Läslyftet var "mycket bra" för förskolan var mer benägna att se ett behov av att fortsätta arbeta med Läslyftet i förskolan. Det gällde också de som hade grundskolor och som ansåg att Läslyftet var "mycket bra" för grundskolan. De som deltog med grundskolor höstterminen 2018 ansåg också i högre utsträckning att behovet av att fortsätta arbeta med Läslyftet i grundskolan var "mycket stort".¹²

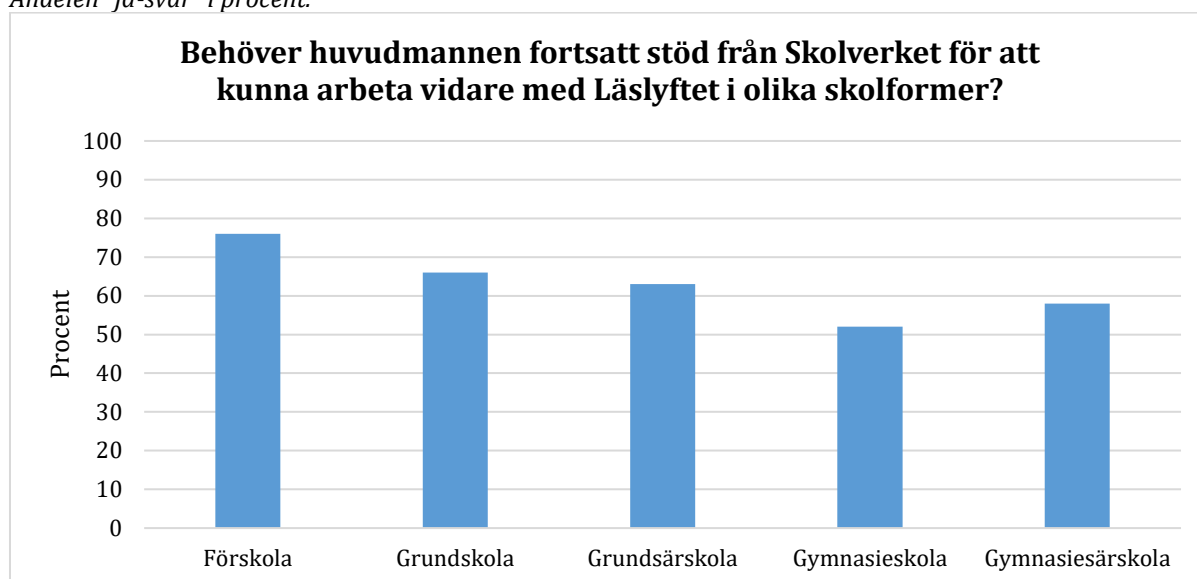
Siffrorna är ganska höga med tanke på att mer än nio av tio huvudmän uppgav att de idag prioriterar andra kompetensutvecklingsområden mer än Läslyftet. Man kan tolka detta som att behovet av kompetensutveckling allmänt är mycket högt och att det är andra områden, som trots de höga siffrorna för Läslyftet, behöver prioriteras mer. Men man kan också tänka sig att prioriteringarna även till en del görs utifrån vilket innehåll man kan få statsbidrag för.

6.2 Behov av fortsatt stöd från Skolverket

På frågan om huvudmannen behöver fortsatt stöd från Skolverket för att kunna arbeta vidare med Läslyftet (F13) svarade en hög andel "ja" för samtliga skolformer.

¹² En relativt stor andel av huvudmännen använde svarsalternativet "vet ej" för någon eller alla skolformerna. Det gällde 10% för förskolan och grundskolan, 20% för grundsärskolan, 25% för gymnasieskolan och 27% för gymnasiesärskolan.

Figur 7. Huvudmännens behov av fortsatt stöd från Skolverket för att kunna arbeta vidare med Läslyftet. Andelen "ja-svar" i procent.

Antal svar: Förskola:124; Grundskola: 131; Grundsärskola:87; Gymnasieskola: 84; Gymnasiesärskola: 57. Andel och antal svarande baseras på de som uppgav att de hade dessa skolformer.

Mellan hälften och tre fjärdedelar av huvudmännen svarade att de behöver fortsatt stöd av Skolverket för att kunna arbeta vidare med Läslyftet. Mest stöd uppges behövas för förskolan där drygt tre fjärdedelar (76%) svarade "ja", medan motsvarande siffra för gymnasieskolan stannade på drygt hälften (52%). De huvudmän som deltog i Läslyftet med förskolor höstterminen 2018 svarade i högre utsträckning "ja" på frågan om de behöver fortsatt stöd från Skolverket för att kunna arbeta vidare. Det gällde också de få gymnasieskolor som fortfarande deltog hösten 2018. De huvudmän som uppgav att Läslyftet var "mycket bra" för förskolan svarade i högre grad att de behövde ett fortsatt stöd från Skolverket för att kunna arbeta vidare med Läslyftet i förskolan. Detta kan i sin tur antas vara en följd av att just de huvudmännen var mer benägna att vilja fortsätta med Läslyftet som vi såg i avsnittet ovan.

De som svarade "ja" på frågan om de behöver fortsatt stöd fick en öppen fråga där de ombads att specificera vilket stöd som behövs från Skolverket (F14). En huvudman skrev att "vi representerar förskolan i vår kommun och uppskattar Skolverkets stöd likt det vi får idag". En annan skrev att "allt stöd en kommun kan få är välkommet =)".

De flesta huvudmän nämnde flera saker som de ville få fortsatt stöd till. De tre största kategorierna, i antal räknat, handlade om ekonomiskt stöd, nya eller uppdaterade moduler samt stöd till fortsatta handledarutbildningar och träffar för handledare med flera.

6.2.1 Ekonomiskt stöd

En tredjedel av de huvudmän som besvarade den öppna frågan tog upp behovet av ekonomiskt stöd. Det stora flertalet av dessa skrev endast "fortsatt statsbidrag", "möjlighet att söka medel" och liknande formuleringar. En huvudman preciserade att man ville ha "möjlighet att delta med statsbidrag trots att man har genomfört moduler" något som inte var möjligt de första läsåren innan Skolverket ändrade statsbidragsreglerna. "Vi skulle behöva söka ett nytt Läslyft!", skrev en huvudman med hänvisning till statsbidraget.

Drygt ett tjugotal specificerade att det ekonomiska önskemålet handlade om "bidrag till handledare" eller stöd "för att ge handledare nedsättning i tid". "Statsbidrag för handledare och handledarutbildning behövs för annars kommer det inte bli av", poängterade en huvudman. Några få nämnde bidrag till "deltagande lärare" eller till "vikariekostnader". Statsbidrag för att "koordinera" Läslyftet var ett annat önskemål som kom upp. Fortsatt statsbidrag "för att kunna ha en samordnare som håller i den "röda tråden" mellan olika stadier, handledare och inom ledningsgruppen" var ett liknande önskemål.

Några huvudmän önskade "ekonomiskt stöd för att arbeta vidare på halvfart" eller "genomföra fler moduler på halvfart". Ett par nämnde också ett önskemål om att Skolverket skulle "se över storleken på grupperna och möjliggöra ett mindre antal deltagare". "Landsbygdsskolorna/förskolorna hade då fått bättre förutsättningar att delta", skrev en huvudman.

Ett par huvudmän lyfte speciellt fram att det behövs stöd till förskolans fortsatta arbete med Läslyftet. "Förskolan behöver stöd från Skolverket för att genomföra Läslyftet en tredje omgång i syfte att alla förskolor ska ha gått minst en modul", skrev en huvudman.

En huvudman betonade att ett "långsiktigt ekonomiskt stöd för den som handleder Läslyftet hade hjälpt till att också på lång sikt behålla fokus på läs- och skrivutveckling. Fortbildning inom området konkurrerar med andra krav på fortbildning".

Ett par huvudmän lyfte fram särskilda målgrupper som man behövde stöd för till Läslyftet. "På IM och gymnasiesärskolan behövs resurser för att jobba med Läslyftet", skrev en och en annan berättade att:

Gymnasiet har bara låtit lärare som undervisar i svenska, sva och spec deltaga. Det borde genomsyra hela deras verksamhet med tanke på att vi har stora elevgrupper med annat modersmål än svenska. Förskolan är angeläget eftersom det är där som vi börjar bygga språket. De modersmålslärare och hemspråkslärare som deltagit ute på enskilda enheter har varit mycket positiva och fått riktigt aha-upplevelse hur de kan ändra sin undervisning. Här finns en stor målgrupp att rikta sig till som ofta är försummad och som inte alltid har adekvat utbildning.

En skrev att Skolverket borde gå ut med en "bred inbjudan till fortsatt kompetensutveckling samt digitala verktyg/webutbildning" och en sådan inbjudan skulle förstås kräva ekonomiska resurser.

6.2.2 Nya eller reviderade moduler

Drygt ett trettiotal huvudmän tog upp "modulerna" eller "materialet" som ett stöd som man önskade behålla, få mer av eller få uppdaterat.

"Behåll Lärportalen", uppmanade en huvudman. Viktigt "att modulerna finns att tillgå även i framtiden", skrev en annan. Att materialet är "lätt tillgängligt" och "digitalt" lyftes också upp som ett stöd.

Behov av fortsatt stöd från Skolverket för Läslyftet i förskolan: Låt modulerna ligga kvar, öppna för användning. Materialet är med hög kvalitet och användarvänligt och flera förskolor använder sig av det. De förskolor som haft stadsbidrag anser att bidraget underlättat för dem i organiseringen av handledning. Det finns förskolor som inte sökt stadsbidrag då de ser att annat upplägg av modulerna (över längre tid) är mer gynnsamt för deras verksamheter.

De flesta önskade "fler moduler" och "påfyllnad av innehåll, fler moduler utifrån behov". Sådant som efterfrågades var "moduler till förskolan", moduler "som gäller lågstadiet (F-3)", "mer specifikt innehåll för grundskola" och "moduler riktade mot rektorer". "Bibehåll och tillför nytt", var en kommentar. En annan skrev:

Moduler med tydlig anknytning till digitaliseringen i skolan (i olika skolformer) skulle behövas för att stötta lärarna i en undervisningspraktik som är digital. Även genusaspekter kopplat till läs-/skriv behöver accentueras då pojkar tidigt halkar flickorna.

Några skrev att de önskade "aktuella moduler" eller "en fortsatt utveckling av moduler" vilket både kan betyda fler moduler men också en utveckling av de moduler som redan finns. En huvudman preciserade att man önskade både "en uppdatering och utvidgning av materialet på lärportalen".

Andra uttryckte mera klart att man önskade en "revidering av materialet i modulerna" och ett par stycken påpekade betydelsen av forskningsanknytning med formuleringar som att man önskade "material som är uppdaterad enligt forskning", "material och som är forskningsbaserad" eller "att modulerna i lärportalen utvecklas/uppdateras med områden och den senaste forskningen".

En huvudman skrev att "utvärderingar av moduler vore intressant att ta del av". Att det finns rapporter med sådana utvärderingar kanske behöver marknadsföras bättre.

6.2.3 Fortsatt handledarutbildning, handledarfortbildning och träffar för handledare

Närmare ett trettiotal huvudmän nämnde också handledarnas möjlighet till "handledarutbildning", "handledarfortbildning" eller "handledarträffar" som ett viktigt fortsatt stöd från Skolverket. "Utbildningar av handledare har varit till stor hjälp och kommer att behövas för framtida kompetensförsörjning av handledare", skrev exempelvis en huvudman. De allra flesta skrev dock bara "handledarutbildning" eller "fortsatt handledarutbildning". En skrev "stöd till fler utbildade handledare", vilket kan tolkas som att huvudmannen vill kunna skicka ett större antal medarbetare till handledarutbildningen.

En skrev specifikt att man önskade stöd till "handledarfortbildning". "Vidareutbilda de som redan är utbildade handledare", skrev en huvudman och kanske var det också det som några huvudmän avsåg när de formulerade sina önskemål i termer av "kompetensstöd" eller "kompetensutveckling" för handledare.

Ett annat önskemål om stöd till handledarna, men även till skolledarna och språkutvecklare, gällde "repetitionsträffar för handledare" eller "nätverksträffar, rektorsträffar samt huvudmannaträffar". Någon önskade "träffar för handledare i andra skolor".

Två huvudmän nämnde i detta sammanhang det arbete som Nationellt centrum för språk-, läs- och skrivutveckling gör som "bra och uppskattat". "NCS ger ett bra stöd till vår språk-, läs- och skrivutvecklare", skrev en av dem. En annan föreslog en "sammankallande funktion för språk-, läs- och skrivutvecklarnas nätverkande och kompetensutveckling (NCS)".

6.2.4 Önskemål om övrigt stöd

Utöver de tre stora typer av stöd från Skolverket som vi beskrivit ovan togs ett antal andra önskvärda former av stöd upp. Ett par huvudmän önskade fler "långsiktiga satsningar och arbeta än mer digitalt", "liknande insatser som Läslyft och matematiklyft" eller mer "kompetensutveckling inom språk-, läs- och skriv". "Ihållande uppmärksamhet på Läslyftets frågor - påfyllnad av organisationsidéer kring fortsatt Läslyft", är ytterligare en kommentar på samma tema.

Det fanns också de som önskade "samordning", "metodstöd" eller "vetenskapligt stöd" från Skolverket. En huvudman lyfte fram att Skolverket borde ge stöd och ställa "krav på uppföljning för de enheter som vågar satsa". En huvudman önskade att Skolverket skulle "utöka speciallärrarresurserna" för att "förebygga och reparera brister hos eleverna".

En kommentar gällde också administrativt stöd där en huvudman ville se en "förenklad ansöknings- och redovisningsprocess" och en annan ville ha "mindre styrning från Skolverket kring handledarens uppdrag kopplat till antal deltagare, organisation".

6.3 Erfarenheter av att arbeta med Läslyftet utan statsbidrag

En förhoppning med Läslyftet, liksom med Skolverkets andra lyft, är att satsningen skall leva vidare efter att statsbidraget upphört. På frågan om huvudmannen har erfarenhet av arbete med Läslyftet utan statsbidrag svarade hälften (51%) "ja" och fyra av tio (41%) "nej". Knappt en av tio (8%) använde svarsalternativet "vet ej".

De som svarade "ja" på att de hade erfarenhet av Läslyftet utan statsbidrag (80 huvudmän) fick en öppen följdfråga om vilka erfarenheter de hade. Fritextfrågan besvarades av 68 stycken. Några svarade kortfattat att det har gått "mycket bra" eller "lika bra som med statsbidrag, vi slipper ansöka och redovisa". En skrev att det "funkade bra men ställer krav på ekonomi och organisation".

De flesta berättade dock i sina fritextsvar vad de hade gjort. "Vi fortsätter med Läslyftet för nyanställda, som inte deltagit", var ett exempel på detta. Vanligast var att Läslyftet genomförts på halvfart, att huvudmannen bekostat tid för handledare, att delar av Läslyftsmaterialet användes av lärarna samt att en samordnare tillsatts för Läslyftet och/eller att träffar ordnats för handledare. Många hade gjort flera av dessa saker. Ett fåtal tog enbart upp problem som det inneburit att genomföra Läslyftet utan statsbidrag.

6.3.1 Långsammare tempo

Drygt 20 huvudmän skrev att Läslyftet genomförts i långsammare tempo, oftast på halvfart, när huvudmannen inte längre haft statsbidrag. "Skolor utan statsbidrag har alltid valt att arbeta i ett lägre tempo", skrev en huvudman och en annan betonade att de "följt Skolverkets modell men kört på halvfart".

Flera beskrev också ett långsammare tempo som ett motiv till att inte ansöka om mer statsbidrag. Det kunde handla om att bara genomföra en modul på ett läsår eller att endast välja delar av modulerna.

Vi drog ner på takten för att minska stressen hos lärarna och genomförde en modul från oktober till maj, och fick därför inget statsbidrag. Vi har dock inga ökade kostnader då handledarna bara omfördelat sin tid för att hinna med handledandet, och tiderna för kollegialt lärande redan finns utlagda på scheman.

Vi valde att arbeta med Läslyftet i "halvtakt" och plockade delar utifrån skolans behov. Det blev ett lugnare tempo men inte lika effektivt men vi hade redan gjort ett intensivt startår i "heltakt".

Några specificerade att Läslyftet genomfördes utan statsbidrag för att ge *fler* lärare tillgång till fortbildningen eller att den genomfördes för att lärare skulle kunna *fortsätta* att arbeta med Läslyftet efter att statsbidraget upphört.

Vi har genomfört en minst en modul på samtliga våra enheter men i ett lägre tempo. Lägre tempo har gjort att vi inte varit berättigade till statsbidrag.

Organisera och genomföra Läslyft på längre tid än vad som tillåts när man har statsbidraget. Vi har även med det på fritidshemmets kompetensutveckling.

Många grupper har fortsatt med andra moduler men i en annan takt.

En huvudman poängterade att Läslyftet på halvfart gör att man också hinner med annan utvecklingsverksamhet.

Skönare med halvfart eftersom det inte blir så stressigt och att kunskaperna fastnar bättre utan att andra utvecklingsarbeten blir lidande. Bra ökad kollegialitetskänsla.

Några som såg det långsammare tempot som en fördel identifierade samtidigt vissa nackdelar.

Det är en fördel att varje skolenhet själva avgör i vilket tempo de ska arbeta med lyftet, tex genomför en modul över ett år i skolan istället för två. Det är en nackdel att inte få tillgång till handledarutbildning alternativt fortsatt stöd som handledare.

Några lärargrupper har halverat takten på Läslyftet och därmed inte kunnat erhålla statsbidrag. Erfarenheterna att göra på detta sätt är goda - dock har det kostat resursmässigt i form av handledartid och lärartid. Detta kommer framöver blir svårt att fortsätta med, då det nuvarande ekonomiska läget inte medger denna typ av egna satsningar.

En huvudman skrev att "utan statsbidrag blir det på en lägre nivå t.ex. på gemensamma pedagogmöten".

6.3.2 Egenfinansierade handledare

Nästan 20 huvudmän tog upp att Läslyftet genomförts med handledare även när man inte haft statsbidrag. Några skrev att huvudmannen bekostat handledaren som fått samma villkor som handledare med statsbidrag.

Samma som med statsbidrag. Under förra läsåret fick vi statsbidrag men antalet intresserade deltagare blev så stort att vi fick anställa ytterligare en handledare med egna medel.

När skolan genomförde Läslyftet gavs statsbidrag för en handledare medan skolan själv bekostade ytterligare en handledare för att på så sätt kunna få med all pedagogisk personal på samma kompetensutveckling.

Arbete månadsvis i hela kollegiet f-9, egen handledare utsedd och avlönad för detta.

Två huvudmän skrev att förstelärarna fått i uppdrag att handleda Läslyftet.

Det har varit enskilda skolor som drivit detta i egen regi. Det har ingått i förstelärarnas uppdrag på dessa enheter att hålla i kollegialt lärande och då har man valt Läslyftet som en del.

En förstelärare fick som sin uppgift att fungera som handledare för att vi skulle kunna genomföra en modul på en skola där det redan erhållits bidrag något år tidigare. Detta för att de flesta i personalgruppen skulle ha genomfört minst en modul.

Ett par stycken poängterade att man fortsatt att använda de handledarutbildade handledarna i Läslyftet, och ibland även som handledare för nya handledare.

Det går mycket bra, så länge man har haft ett år med statsbidrag och deltagit i handledarutbildning. Efter första året hade vi ej sökt fortsatt bidrag men intresset var så stort så vi fortsatte ändå. Detta läsår har vi dock sökt igen. Goda erfarenheter då utbildade handledare arbeta kvar i kommunen.

Vi har ju kunnat använda tidigare utbildade handledare, men behovet finns att utbilda nya handledare.

Handledare med bidrag som stöttat handledare utan bidrag för att nå så många som möjligt. Riskerna är däremot att vi hamnar att prioritera om resurserna. När vi arbetar med statsbidraget kan vi freda utvecklingen.

6.3.3 Använder delar av modulmaterialet

Några huvudmän kommenterade att man endast fortsätter att använda delar i Läslyftets moduler. En uppgav exempelvis att man fortsatt att "använda materialet i modulerna på ämnesdidaktiska träffar" och en annan berättade att:

Förskolor och skolor har lagt upp modulararbetet i långsammare takt med handledarstöd. Skolorna har valt delar av moduler utifrån egna behov. Moduler används av språkutvecklare i möte med språkbud och flera förskolor använder texter, filmer eller annat från innehållet i modulerna som kompetenshöjande insatser.

6.3.4 Samordnare, egen handledarutbildning eller annat stöd för handledare

Ett par huvudmän lyfte fram att de numera hade "utvecklare som handleder och driver nätverk" eller att "handledarträffar har ordnats för alla oavsett bidrag". Det är något oklart om detta specifikt gällde Läslyftet. En skrev att "gymnasieskolan har arbetat med språkutvecklande arbetssätt utan statsbidrag" vilket inte heller behöver innebära att skolan arbetade med Läslyftets moduler eller enligt Läslyftets fortbildningsmodell. En huvudman berättade att de organiserat handledarutbildning "som utbildat alla handledare" i samarbete med högskolan på orten.

6.3.5 Problem med Läslyftet utan statsbidrag

Ett fåtal huvudmän lyfte enbart fram problem som uppstått när man inte längre haft statsbidrag. "Svårt och kostsamt" skrev en huvudman. En annan betonade "att det inte får samma utrymme, då inte tid kan avsättas på samma sätt". Ytterligare ett par beskrev svårigheterna på detta sätt:

Om förändring skall ske på djupet på enheten behöver all personal vara med oavsett legitimation o. Dyl. Det gick väldigt långsamt, blev splittrat, svårt hitta pengar för vikarier mm. mer svårorganiserat.

Det har begränsat möjligheterna för kompetensutveckling samt att vi inte kunna behålla de centrala funktioner som har stöttat skolorna i arbetet. Vi har ändå genomfört moduler och

kompetensutveckling om än i mer begränsad skala och med belastning på den enskilda skolans ekonomi.

Det fungerar men blir såklart dyrare för verksamheten, mindre inspirerade för handledare som ej kan delta i handledarutbildning.

En skrev att risken finns att satsningen helt enkelt inte fortsätter.

Det blir dyrt, och riskerar därmed att inte genomföras de år då den kommunala ekonomin, budgeten inte räcker till och det måste sparas in.

6.4 Övriga synpunkter på Läslyftet

I slutet av enkäten fanns en öppen fråga där huvudmännen kunde skriva in övriga synpunkter på Läslyftet. Femtio huvudmän använde sig av denna möjlighet. Många upprepade sådant som redan tagits upp tidigare i enkäten. Här tar vi därför endast upp sådana synpunkter som inte redan kommit fram i texten ovan. Ett lite längre citat får illustrera en situation som kanske inte är helt ovanlig.

Vi hade fler skolor som önskat att delta med statsbidrag, men har kunnat genomföra utan statsbidrag istället. Det finns svårigheter med att få förhållningssättet och kunskapen att "leva kvar" - då det är förhållandevis stor omsättning av personal, samt att det hela tiden kommer nya områden att fokusera, t.ex. digitalisering. Det blir då nödvändigt att försöka få bitarna att passa ihop, så att vi kan hålla i det goda arbete som påbörjats. Läslyftets upplägg med teori-praktik-kollegiala samtal är mycket givande och det är en stor fördel att alla moduler är upplagda på samma sätt (mattelyftet osv). Den stora vinsten är att avsätta tid till samtal och reflektion, vilket lett till ökad medvetenhet hos många lärare. I vår kommun har också resultaten ökat. Vad det konkret beror på är förstås svårt att sja om. Mattelyftet, där alla tidigare deltog, har å sin sida inte visat positiva effekter vad gäller resultat på nationella prov och/eller betyg. Det behöver vi analysera närmare.

Synpunkterna som framkom i den öppna frågan har kategoriserats under rubrikerna: En bra satsning, en grund för kommande fortbildningssatsningar, fler pedagoggrupper skulle ha inkluderats, för snäva villkor för statsbidraget, lyften konkurrerar med varandra.

6.4.1 En bra satsning

Flera huvudmän tog chansen att i den öppna frågan betona att satsningen varit lyckad. "Toppensatsning", "Mycket bra, fortsatt satsa", "Fantastiskt fin satsning", "Intressant och positivt för deltagarna" var några av utropen. De som utvecklade texten lite mer lyfte fram sådant som tagits upp tidigare t.ex. att "all personal har upplevt träffarna som givande", "modulerna är en skattkammare", "handledarutbildningen var varierande, intressant och påtagligt användbar" eller att "det har vidgat tänkandet".

6.4.2 En grund för kommande kompetensutveckling

Ett antal huvudmän lyfte fram hur de såg på Läslyftets fortsättning och kommande kompetensutvecklingsinsatser och vad de önskade sig av dessa. En huvudman vände sig direkt till Skolverket med en fråga.

Fundering: Det finns MÅNGA fantastiska moduler att välja på. Hur tänker Skolverket att man ska påverka för att få skolor att satsa vidare med att göra fler moduler, än de två man måste göra för statsbidraget, så att man faktiskt utnyttjar detta otroliga material?

En annan huvudman skrev att mer av planeringen borde överlämnas till rektorerna.

Det är svårt med satsningar som inte är grundade på skolornas egna analyser. Arbetet behöver ledas av rektor på den egna skolan utifrån de behov man sett och beslutat att prioritera. Andra satsningar som inte har sin grund i det får inga bestående resultat är vår bedömning i nuläget.

Inte bara handledarna utan också lärarna som gått Läslyftet kommer att vara viktiga i nya kompetensutvecklingar, skrev en huvudman.

Alla skolformer/lärare kommer nu att på börja en kompetensutveckling i språkutvecklande arbetssätt. Då kommer grundskolan att stor användning av att de genom gått Läslyftet

6.4.3 Bra, men fler pedagoggrupper borde ha inkluderats

Några huvudmän nämnde pedagoggrupper som de ansåg borde ha inkluderats i Läslyftet med statsbidrag. Det gällde framförallt "fritidshemmets personal" men också pedagoger som arbetar med barn med särskilda behov. En tog upp betydelsen av Läslyftet i förskolan, speciellt med tanke på att "andelen medarbetare som saknar utbildning för att arbeta med barn ökar".

6.4.4 För snäva villkor för att erhålla statsbidrag

Flera huvudmän tog upp att villkoren för statsbidraget var "för snäva". Det kunde handla om antalet deltagare som krävs för att en Läslyftsgrupp skall få en handledare.

Pedagogerna som deltar är mycket nöjda, cheferna lika så. Arbetssättet och modulerna är uppskattade. Bekymret är att organisera grupper, på grund av avstånd mellan de olika verksamheterna och antalet deltagare som krävs för att söka statsbidraget.

Det kunde också gälla möjligheten att få statsbidrag för ett långsammare tempo än en modul per termin. "Ge möjlighet att få statsbidrag på halvfart", var uppmaningen. Och en huvudman skrev att "skolorna behöver kunna ha större flexibilitet i antal moduler/termin i dialog med skolverket".

Att statsbidraget skulle kunna användas även till att täcka vikariekostnader var ett annat önskemål.

En önskan om att utveckla den ekonomiska tilldelningen med en typ av vikarieersättning för de som deltar skulle innebära ökade möjligheter för oss.

Ett bra initiativ, men för att lyckas behövs ett mycket starkare monetärt stöd som motsvarar vikariekostnaderna.

6.4.5 Processledarna borde behållits

Som vi nämnde inledningsvis var det från början tänkt att Läslyftet även skulle ha en funktion, kallad processledare. Deras uppgift skulle vara att samordna Läslyftet hos huvudmännen och handleda handledarna. En särskild utbildning togs fram för dessa och genomfördes en gång under utprövningsomgången läsåret 2014/15, men togs sedan bort. En huvudman som även ingick i utprövningsomgången skriver om dessa.

Huvudmannen deltog i utprövningsomgången av Läslyftet 14/15 och fick då möjlighet att delta med en processledare från huvudmannen. Detta var mycket värdefullt för huvudmannens arbete att ge förutsättningar för lyftet och det långsiktiga utvecklingsarbetet.

7. Sammanfattning och slutsatser

Vi börjar detta avsnitt med att sammanfatta de viktigaste resultaten för att därefter dra slutsatser om hur huvudmännen uppfattat Läslyftet i olika skolformer och om effekter av Läslyftet på fortbildningskulturen. Avslutningsvis diskuterar och tolkar vi en del av resultaten.

7.1 Sammanfattning av resultaten

Läslyftet startade med grundskolan läsåret 2015/16 och året därpå kunde huvudmän också söka statsbidrag för gymnasieskolor och från läsåret 2017/18 även för förskolor. Läsåret 2018/19 är det främst för förskolor som huvudmännen sökt och fått statsbidrag. Fortfarande söker en del huvudmän också statsbidrag för grundskolor, medan intresset för att söka statsbidrag för gymnasieskolan minskat påtagligt.

De viktigaste fördelarna med Läslyftet har, enligt huvudmännen, varit dess systematiska upplägg och att det är en kompetensutvecklingsmodell som kan användas inom flera kompetensutvecklingsområden. Att Läslyftet fokuserar på elevernas språkutveckling har också lyfts fram som en viktig fördel. Handledarutbildningen och statsbidraget till handledare har likaså varit uppskattat. Som nackdelar nämns främst den stora tidsåtgången och tempot som ansetts för högt. Modulmaterialet har fått positiva omdömen av några men beskrivits som svårtillgängligt av andra. Villkoren för statsbidrag har ansetts snäva av en del, främst när det gäller möjligheten att få bidrag till små grupper av lärare och för ett långsammare tempo.

Huvudmännen uppgav hösten 2018 att de fortfarande betonar språk-, läs- och skrivutveckling samtidigt som de framförallt har möjliggjort för förskolor och skolor att använda moduler inom andra kompetensutvecklingsområden på Lärportalen. Endast två av tio har undersökt behovet av Läslyftet på skolenheter som ännu inte har deltagit. Detta trots att drygt hälften svarade att de tillsatt en person som samordnar Läslyftet organisatoriskt. Två tredjedelar svarade att de hade följt upp hur Läslyftet har fungerat på de enheter som deltagit.

Närmare en tredjedel av huvudmännen har avsatt resurser under hösten 2018 för att stödja de lärare som tidigare deltagit i Läslyftet att fortsätta arbeta med läslyftsmaterialet utan statsbidrag. De resurser som nämndes handlade i de flesta fall om nedsättning i tid för handledare och möjlighet för lärare att delta i kollegiala samtal på arbetstid. Några skrev också i fritextsvaren att de avsatt resurser för att samordna kompetensutvecklingen hos huvudmannen.

Omkring hälften (fyra till drygt fem av tio) av huvudmännen svarade att handledarna har använts för olika uppdrag även efter deltagande i Läslyftet med statsbidrag. Det handlar både om fortsatt handledning i Läslyftet och i andra kompetensutvecklingsinsatser. Drygt sex av tio svarade att de tidigare handledarna fortsatt att arbeta med skolutveckling och närmare tre av tio att de fått ledningsuppdrag.

Resultaten indikerar att Läslyftet haft en kvarstående effekt på fortbildningskulturen. Mellan fem och sex av tio svarade att Läslyftet i stor utsträckning hade stärkt huvud-

mannens kvalitetsarbete när det gäller språkutveckling och/eller stärkt kompetensutvecklingspolicyn för ett mer gemensamt kunskaps- och förhållningssätt. Övriga kvarstående förändringar som togs upp var bland annat att Läslyftet bidragit till att kompetensutvecklingsmodellen också användes i flera sammanhang.

Huvudmännen uppgav dock att de hösten 2018 till övervägande delen prioriterar andra kompetensutvecklingsområden än språkutveckling. Behovet av att fortsätta arbeta med Läslyftet ansågs störst i förskolan och grundskolan. Det är också för förskolan och grundskolan som flest huvudmän kommenterade att de behöver stöd för att kunna fortsätta arbeta med Läslyftet. Framförallt önskade man sig mer av det man redan fått, dvs stöd för nedsättning i tid för handledarna, möjlighet för handledare att gå handledarutbildning och handledarfortbildning, t.ex. i form av träffar för handledare samt fler och/eller uppdaterade moduler.

För lärarna hade Läslyftet, enligt huvudmännen, dels inneburit att de fått ett mer gemensamt synsätt samt ett yrkesspråk. De lyfte också fram att lärarna hade förändrat undervisningen mot ett mer språkutvecklande arbetssätt vilket sammantaget indikerar en effekt på undervisningskulturen.

Hälften av huvudmännen uppgav att de hade erfarenhet av att arbeta med Läslyftet utan statsbidrag vilket de främst hade gjort för att kunna arbeta med Läslyftet i långsammare tempo. En del hade då bekostat nedsättning i tid för handledarna från den egna budgeten eller använt personer, till exempel förstelärare, som ändå hade en viss nedsättning i tjänsten. Några lärargrupper hade också arbetat med delar av läslyftsmaterialet på ämnesdidaktiska träffar och liknande. De nackdelar som lyftes fram var att det blev dyrt vilket gjorde att Läslyftet gick ut över annat som man också bedömde som viktigt och att det därför fanns risk att Läslyftet inte kommer att fortsätta.

7.2. Slutsatser

Nedan följer tre slutsatser som vi kan dra utifrån de svar som huvudmännen har lämnat i uppföljningsenkäten.

Den första slutsatsen är att Läslyftet, enligt huvudmännen, har varit en lyckad satsning i stort, men det finns också en del kritiska synpunkter. Läslyftet har bidragit till att etablera alternativt befästa en modell för kompetensutveckling som kan användas inom flera områden. Läslyftet har också bidragit till att huvudmannen sett ett behov av att arbeta med ett språkutvecklande arbetssätt i alla ämnen, ökat den gemensamma synen på språkutveckling och bidragit till en vi-känsla på skolorna. Satsningen på språkutveckling har uppfattats som relevant även av många som redan satsat på kompetensutveckling inom det området. En del huvudmän menar att villkoren för statsbidraget har varit för snäva främst vad gäller möjlighet att kunna arbeta i ett långsammare tempo.

Den andra slutsatsen är att huvudmännens intresse för Läslyftet hösten 2018 är störst i förskolan och därefter i grundskolan. Intresset för Läslyftet har framförallt minskat inom gymnasieskolan och särskolan där antalet deltagare i Läslyftet nästan avstannat. Det är också till gymnasieskolan som huvudmännen avsatt minst resurser för att Läslyftets deltagare skall kunna fortsätta att arbeta med läslyftsmaterialet efter att Läslyftet avslutats med statsbidrag.

För det tredje indikerar resultaten att Läslyftet haft en kvarstående effekt på fortbildningskulturen. Läslyftet har bidragit till att stärka huvudmannens kvalitetsarbete när det gäller språkutveckling och en kompetensutvecklingspolicy inriktad mot ett mer gemensamt kunskaps- och förhållningssätt. En effekt är också att såväl kompetensutvecklingsmodellen som de handledarutbildade handledarna används inom flera områden.

7.3 Tolkning av resultaten

Huvudmännens sammantagna bedömning av Läslyftet är fortfarande övervägande positiv, om än något mindre positiv än som framkommit i tidigare enkäter till huvudmännen. Men, som vi beskrev i metodavsnittet, är enkäterna heller inte helt jämförbara. Huvudmännens bedömning av Läslyftet skiljer sig något från övriga målgruppers bedömningar vilka värderat Läslyftet högst i förskolan och grundskolan, speciellt i de lägre årskurserna. Att huvudmännens bedömning var högst för grundskolan kan tänkas bero på att de flesta som fått enkäten varit huvudmän för grundskolan och därmed haft bäst insyn i Läslyftet för denna skolform.

Det kan finnas flera förklaringar till att huvudmännen läsåret 2018/19 fortsatt med Läslyftet i förskolan och till en del i grundskolan och att intresset mer eller mindre avstannat i gymnasieskolan. Dels kan det kanske handla om att huvudmännen anser att ett språkutvecklande arbetssätt gör mest nytta i förskolan och grundskolan, dels kan det vara ett resultat av att huvudmännen sett minst effekter i gymnasieskolan vilket resultaten visat. Det kan även handla om att lärarna i gymnasieskolan varit minst nöjda av de olika lärargrupper som deltagit i Läslyftet, något som framkommit i tidigare rapporter.

De huvudmän som besvarade enkäten satsar i dagsläget (hösten 2018) mer på andra kompetensutvecklingsområden som finns på Lärportalen. Fler än hälften svarade också att det behövs fortsatt stöd från Skolverket för att kunna arbeta vidare med Läslyftet och av fritextkommentarerna att döma handlar det framförallt om ekonomiskt stöd och en fortsatt möjlighet att skicka deltagare till Skolverkets handledarutbildningar. En del av förklaringen till att andra kompetensutvecklingsområden prioriteras kan vara att Skolverkets stöd till Läslyftet inte kommer att finnas kvar så länge till.

Villkoren för statsbidraget har ändrats sedan läsåret 2018/19, men huvudmän har önskemål om ytterligare förändringar. Samtidigt som huvudmännen värderade Läslyftets struktur och kompetensutvecklingsmodellen högt innebär den också begränsningar enligt huvudmännen. Att kunna få statsbidrag till mindre lärargrupper, ett lägre tempo och ett flexiblare val av modulinnehåll lyftes fram som önskvärt. Att Skolverket erbjuder statsbidrag för annan kompetensutveckling kan tänkas till en del ha bidragit till att huvudmännen prioriterar annan kompetensutveckling.

Det är bara drygt hälften av huvudmännen som hösten 2018 utsett/behållit en ansvarig person för att hålla ihop och samordna Läslyftet hos huvudmannen. Betydelsen av en samordnare kan variera beroende på hur stor en huvudman är, men det var tydligt att de som hade utsett samordnare också i högre grad följde upp hur Läslyftet hade fungerat och i övrigt var mer benägna att ta initiativ till möten och undersöka behovet av fortsatt kompetensutveckling och stöd. Fyra av tio huvudmän uppgav också att handledarna har fortsatt att användas som handledare i Läslyftet under höstterminen 2018. En något

större andel har använts för att handleda inom annan kompetensutveckling, som skol-utvecklare eller för ledningsuppdrag. Det visar att handledarutbildningen bidragit till en generell kompetenshöjning som kan användas på olika sätt. Med tanke på att lärare hittills inte har haft så många karriärvägar, även om några har tillkommit på senare år, har handledarskapet i Läslyftet, som resultaten visar, inneburit att lärare getts en form av karriärväg genom att få medverka i att utveckla skolans verksamhet inom andra områden.

Man kan anta att de huvudmän som besvarat enkäten möjligen är något mer positiva och har erfarit lite större effekter av Läslyftet än de som inte besvarat enkäten. Huvudmän som inte deltog läsåret 2018/19 eller bara deltog i Läslyftet något av de första läsåren och samtidigt upplevde att Läslyftet var "ganska bra" eller "varken var bra eller dåligt" har sannolikt inte haft lika stor motivation att besvara enkäten.

Referenser

- Carlbaum, S., Andersson, E., Hanberger, A. och Lundström, U. (2015). *Utvärdering av Läslyftets utprövningsomgång*. Umeå Centre for Evaluation Research, Umeå universitet.
- Carlbaum, S., Andersson, E. & Hanberger, A. (2016). *Utvärdering av Läslyftet. Delrapport 2. Erfarenheter av Läslyftet läsåret 2015/16*. Umeå Centre for Evaluation Research, Umeå universitet.
- Carlbaum, S., Andersson, E. & Hanberger, A. (2017). *Utvärdering av Läslyftet. Delrapport 4. Erfarenheter av Läslyftet i gymnasieskolan läsåret 2016/17*. Umeå Centre for Evaluation Research, Umeå universitet.
- Kärnebro, K. & Carlbaum, S. (2018) *Utvärdering av Läslyftet. Delrapport 6. En fallstudie av Läslyftets avtryck och effekter i grundskolan*. Umeå Centre for Evaluation Research, Umeå universitet.
- Kärnebro, K. & Carlbaum, S. (2019) *Utvärdering av Läslyftet. Delrapport 9. En fallstudie av Läslyftets avtryck och effekter i gymnasieskolan*. Umeå Centre for Evaluation Research, Umeå universitet.

Bilagor

Bilaga 1 Den nationella utvärderingens syfte och utvärderingsfrågor

Syftet med utvärderingen är att undersöka om Läslyftet lett till önskade effekter och söka förklaringar till resultaten i olika förutsättningar och Läslyftets genomförande och processer. Utvärderingen söker svar på följande tre frågeställningar:

1. I vilken mån och hur förändrar Läslyftet lärarnas undervisning med avseende på läs- och skrivprocesser? (Hur) har interaktionen lärare-elev förändrats genom Läslyftet? Har lärare sett effekter på elevers läs- och skrivutveckling och lärande? Vilka?
2. I vilken mån och hur kan observerade förändringar i undervisningen knytas till
 - a. olika delar av innehållet i Läslyftets fortbildningsmaterial?
 - b. det kollegiala lärande som organiseras inom ramen för Läslyftet och de handledarroller som uppstår inom ramen för denna samverkan?
 - c. innehållet i handledarutbildningen?
 - d. relevanta aspekter av Läslyftets förutsättningar och genomförande?
3. På längre sikt: Vilka avtryck lämnar Läslyftet efter att det avslutats på lärarnas kollegiala lärande och på lärarnas undervisning? Vilket stöd från Skolverket behövs för att lärare ska kunna fortsätta att använda Läslyftets fortbildningsmaterial efter deltagandet i Läslyftet?

Bilaga 2: Uppföljningsenkät till huvudmännen i Läslyftet

Antal som enkäten skickats till: 288

Antal erhållna enkätsvar: 157

Enbart frågor med fasta svarsalternativ är redovisade, vilket innebär att frågor med fritextsvar inte ingår i tabellen. Frågornas nummer motsvarar de som fanns i enkäten. Resultat angivet i procent i enlighet med avrundningsregler, vilket kan betyda att totalen i några fall summerar till 99 eller 101 procent.

1. Hur stor andel av huvudmannens förskoleenheter/skolenheter har deltagit i Läslyftet med statsbidrag fram till och med läsåret 2017/18?	Ingen	En liten andel	Ungefär hälften	En stor andel	Alla	Vet ej	Saknar sådan skolform	Ej svar
Förskola	30	16	5	10	17	1	10	13
Grundskola (inkl. förskoleklass)	8	11	12	23	31	1	5	9
Grundsärskola	20	1	2	6	18	8	24	20
Gymnasieskola	18	12	2	8	10	6	24	18
Gymnasiesärskola	18	1	1	2	8	10	38	24

2. Deltar någon/några förskoleenheter/skolenheter i Läslyftet med statsbidrag under läsåret 2018/19	Ja	Nej	Ej svar
Förskola	39	52	10
Grundskola (inkl. förskoleklass)	23	66	11
Grundsärskola	3	76	21
Gymnasieskola	6	73	21
Gymnasiesärskola	2	73	26

3. Vad anser huvudmannen sammantaget om Läslyftet i olika skolformer?	Mycket bra	Bra	Varken bra eller dåligt	Dåligt	Mycket dåligt	Vet ej	Saknar sådan skolform	Ej svar
Förskola	35	22	1	0	0	21	13	9
Grundskola (inkl. förskoleklass)	46	32	3	0	0	3	8	9
Grundsärskola	17	11	2	0	0	24	29	18
Gymnasieskola	19	15	3	0	0	20	25	18
Gymnasiesärskola	9	5	1	0	0	22	42	22

5. Har huvudmannen <u>under höstterminen 2018...</u>	Ja	Nej	Vet ej/ ej aktuellt	Ej svar
Betonat betydelsen av barns/elevs språk-, läs- och skrivutveckling	90	5	5	0
Initierat och anordnat möten mellan handledare från olika förskolor/skolor	44	43	13	0
Utsett/behållit person/er som samordnar Läslyftet organisatoriskt hos huvudmannen	56	31	12	1
Följt upp hur Läslyftet har fungerat på förskolor/skolor som har deltagit	67	24	9	1
Undersökt behovet av Läslyftet i förskolor/skolor som inte har deltagit/deltar	25	36	38	1
Möjliggjort för förskolor/skolor att arbeta med moduler inom andra kompetensutvecklingsområden på Skolverkets lärportal	61	18	20	1

6. Har huvudmannen <u>under höstterminen 2018</u> avsatt resurser för att stödja deltagare som huvudmannen inte längre får statsbidrag för, så att de kan fortsätta arbeta med Läslyftets moduler?	Ja	Nej	Har inte deltagit	Saknar sådan skolform	Ej svar
Förskola	18	42	18	12	11
Grundskola (inkl. förskoleklass)	24	54	8	6	10
Grundsärskola	6	34	17	23	20
Gymnasieskola	6	37	15	23	19
Gymnasiesärskola	2	26	17	33	22

8. Har huvudmannen <u>under höstterminen 2018</u> använt någon/några handledare som handlett i Läslyftet tidigare läsår för...	Ja	Nej	Vet ej	Ej svar
Att fortsätta handleda i Läslyftet	40	54	5	1
Att handleda annan kompetensutveckling	55	38	7	1
Att arbeta med skolutveckling på annat sätt än genom handledning	61	30	7	2
Ledningsuppdrag	28	59	11	3

9. I vilken utsträckning upplever du att Läslyftet har <u>bidragit</u> med följande kvarstående förändringar hos huvudmannen?	I stor utsträckning	I liten utsträckning	Inte alls	Vet ej/ inte aktuellt	Ej svar
Fördjupat det pedagogisk-didaktiska samtalet mellan huvudmannens förskoleenheter/skolenheter	50	33	4	12	1
Stärkt huvudmannens kvalitetsarbete i språk-, läs- och skrivutveckling	62	28	3	5	2
Stärkt huvudmannens kompetensutvecklingspolicy för gemensam kunskap och förhållningssätt	54	31	8	7	1

11. Prioriterar huvudmannen kompetensutveckling inom andra utvecklingsområden <u>mer än språk-, läs- och skrivutveckling</u> idag?	Ja	Nej	Ej svar
	92	8	0

12. Hur stort är behovet, enligt huvudmannen, att fortsätta arbeta med Läslyftet i olika skolformer?	Mycket stort	Stort	Litet	Mycket litet/ Inget	Vet ej	Saknar sådan skolform	Ej svar
Förskola	25	36	8	2	10	11	8
Grundskola (inkl. förskoleklass)	15	41	17	4	10	7	6
Grundsärskola	8	24	8	3	20	21	16
Gymnasieskola	6	21	9	3	25	21	15
Gymnasiesärskola	3	12	5	2	27	35	17

13. Behöver huvudmannen fortsatt stöd från Skolverket för att kunna arbeta vidare med Läslyftet i olika skolformer?	Ja	Nej	Saknar sådan skolform	Ej svar
Förskola	60	19	14	7
Grundskola (inkl. förskoleklass)	55	28	8	9
Grundsärskola	35	20	29	15
Gymnasieskola	28	26	32	15
Gymnasiesärskola	21	15	47	17

15. Har huvudmannen erfarenhet av arbete med Läslyftet utan statsbidrag?	Ja	Nej	Vet ej	Ej svar
	51	41	8	0